

16°
Indoch
718

NHƯƠNG TỔNG

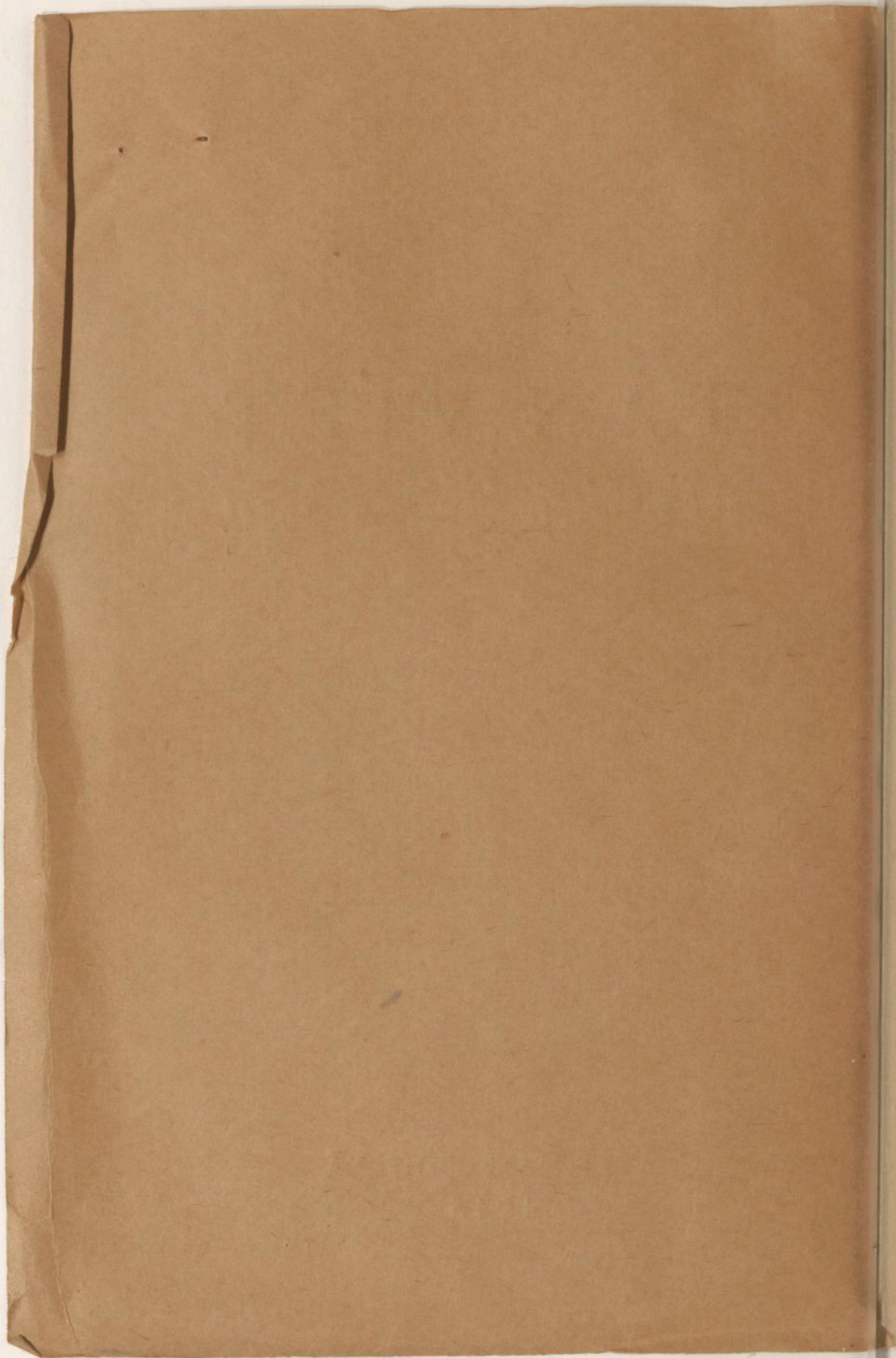

TÂN VIỆT
CÁCH MỆNH ĐẢNG

VIỆT NAM THƯ XÃ

1945

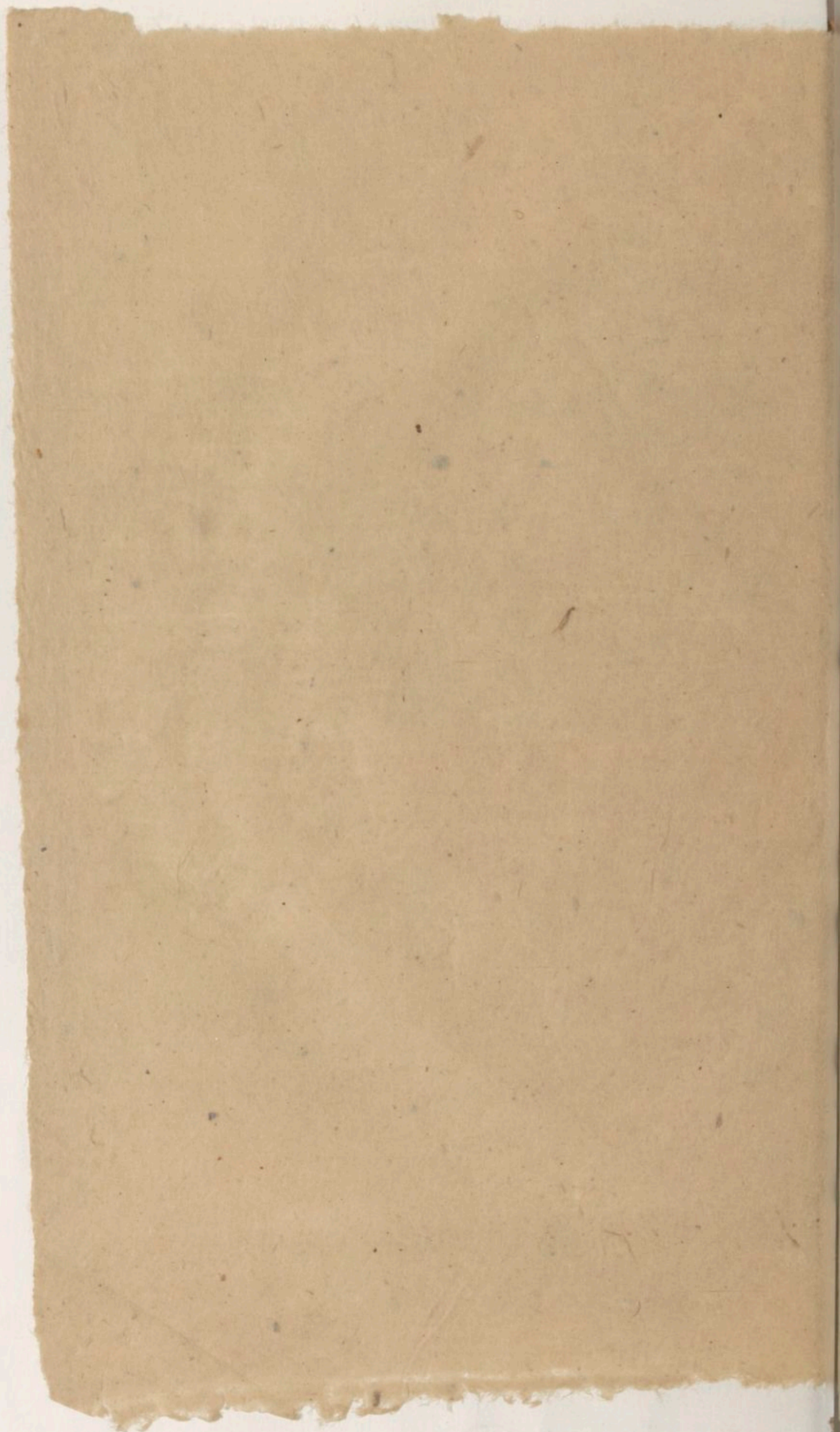
718

VIET

MAP

VIETNAM MAP 21
1955

NHƯỢNG TỔNG

TÂN VIỆT

CÁCH MẠNG DẪNG

VIỆT NAM THƯ XÃ

1945

16° Indoch.

718

«TÂN VIỆT CÁCH MẠNG ĐẢNG»
IN LẦN THỨ NHẤT NGOÀI
NHỮNG BẢN THƯỜNG CÓ IN
RIÊNG 100 BẢN TRÊN GIẤY.
BẢN TRẮNG QUÝ CÓ CHỮ KÝ
CỦA TÁC GIẢ GIÁ MƯỜI HAI
ĐỒNG MỖI BẢN

TÂN VIỆT MẬT

CÁCH MẠNG ĐẢNG

ĐẠI HỘI ĐẢNG TÂN VIỆT

1930

CÙNG BẠN ĐỌC

Trên nha Toàn-quyền Đông-Dương có một ty Mật - Thám Chính-trị. Tên Lô - y Mác-Ty, người sáng lập ra Nam phong tạp chí với hai cụ Thượng Phạm Quỳnh và Nguyễn - Bá - Trác, đã làm giám-đốc ty đó lâu năm.

Luộm nhặt tài liệu trong những tờ trình của bọn thám-tử, những tờ khai của các nhà Cách-mạng bị bắt, tên Mác-Ty có viết nên và xuất bản một bộ sách gồm năm cuốn, nhan đề là « Góp vào lịch-sử chính-trị vận-dộng ở Đông-Pháp ».

Bộ đó trước kia, người Pháp chỉ giữ bí mật ở các nơi công - thự. Sau cuộc chính biến ngày mồng 9 tháng 3 nó mới do sự ngẫu nhiên mà tung ra ở dưới mắt mọi người.

Cuốn Tân - Việt cách mạng đảng này, phần nhiều lấy tài-liệu ở trong bộ đó, ngay cuốn thứ nhất. Và ngay đầu cuốn ấy, tên Mác-Ty có viết:

«... Một người trong các sáng - lập viên của Đảng là Hoàng - Đức Thi đã thuật lại truyện trong một bản trần tình mà mấy phân-cục của ty Giám-sát chính trị đã xét lại cẩn thận, thấy là đích xác. In dưới đây tức là bản trần tình ấy. Nó là một tài liệu viết rất thành thật, và còn có thể linh-động hơn một bản chép theo các hồ - sơ của Công-An Tổng-cục, đứng hoàn toàn khách-quan.»

Tuy vậy, đọc tờ khai của ông Thi tôi thấy nó cũng chẳng được thành thực là bao! Ông còn có lương-tâm cố giấu-diếm cái thực-trạng của Đảng, làm cho bọn mật thám thấy Đảng ông người đã ít mà liền cũng không nhiều. Một đảng-viên cách mạng, khi bị bắt, khai ra đến sáu chục trang giấy lớn như ông, kể đã nhục nhã lắm rồi! Thế nhưng về chỗ dụng tình giấu diếm kể trên, riêng tôi, tôi cũng muốn lượng tình cho ông và đem lòng tha thứ. Vì so với bọn:

«Lám le phú quý, tưởng khai đầu mẹ/chi
«mấy lòng!»

« Tập tềnh công danh, cam tác mờ cha
« chi cũng bới !... » (1)

Thì ông Thi đã hơn họ một bậc rồi !
Ngày nay thời thay, thế đổi, chuyện
các đảng Cách-Mạng hồi trước, chẳng
phải là những điều bí mật mà chúng
ta cần phải biết ngậm mồm.

Các bạn bên Tân-Việt, như ông Tôn
Quang-Phiệt, ông Đào-duy-Anh, v. v. . .
hãy nên lên tiếng chỉ bảo tôi về những
chỗ sách tôi còn thiếu sót và lầm lạc.
Tôi xin đặt đây lời cảm ơn trước.

Sau lễ kỷ-niệm Nguyễn-Thái-Học một ngày.
Tại phòng Tuyên-Truyền Trung Ương
Nhượng Tống

---

(1) Hai câu trong bài văn tế bọn phản đảng
của các Văn-Thân hồi xưa, do cụ Lê-Cần, một
đồng chí của cụ Phan-bội-Châu, đọc cho nghe
ở Côn lôn.

The first part of the book is (1)

The second part of the book is (2)

The third part of the book is (3)

The fourth part of the book is (4)

The fifth part of the book is (5)

PHẦN THỨ NHẤT

TABLET 14

HỘI PHỤC VIỆT

Sau những cuộc chính - biến nổi lên từ 1908 đến 1912, nào việc dẫu - độc ở trại lính Hà - nội, nào việc ném bom giết hai viên sĩ - quan Pháp, và một viên Tuần-phủ tham - tạn, nào phong trào chống thuế và yêu cầu cải-cách ở Trung - kỳ, Đông kinh Nghĩa - thực bị đóng cửa; các khâm Côn - Lôn chặt-ních những chí-sĩ là chí-sĩ. Các cụ hồi ấy đại-đa-số là người trong khoa - bảng cả. Tuy bị bắt, bị giết, bị đày, nhưng khí tiết của các nhà Nho vẫn không hề lay chuyển. Ta hãy nghe bài thơ này của cụ Phan-Chu-Trinh, một trong những người chủ động hồi ấy :

DỊCH ÁM

Luy luy thiết tỏa xuất đồ môn !
Kháng khái cao ca thiết thượng tôn !
Quốc thổ trăm luân dân tộc tụy,
Nam nhi hà sự phụ Côn-lôn !

DỊCH NGHĨA

Xích tay ra khỏi kinh thành !
Nghều ngao hát lớn, lưỡi minh còn đây !
Dân tàn, nước mắt nổi này,
Lam trai sao lại sợ đây Côn-Lôn !

Cô-nhiên, sau những cuộc thất - bại liên-liên, tránh không khỏi có một số người lòng hăng-hái theo với tuổi xuân xanh mà một đi không trở lại. Thế nhưng những người « hơi thở hắt ra còn, lòng son chưa chết », như cụ Phan-Tây-Hồ mà ta vừa được nghe thơ đó, trong các « banh » Côn - Lôn nào phải thiếu đâu !

Cái làng Côn - Lôn của chúng tôi, đã có một ông Trần-Pouc-Long thả bè qua Nam-Mỹ, Bắc-Mỹ, rồi sau về làm Thượng - Thư ở Thái-Lan. Lại có một ông Trần-Cao-Vân, sau khi được tha về, lại lên vào câu cá trong hồ Tĩnh-Tâm ở Nội - Thành, để rủ vua Duy-Tân khởi nghĩa, và bị giết sau khi thất bại. Không ! « Thời cũng tiết nãi hiện » ! Khi tiết nhà Nho hiện rõ nhất là những khi cũng

khò! Dù ba chữ hỏ, dù hằng ngày phải đi
đập đá, d^{mười} này, ra vào theo lữ thường
sự phạm, ừc m^{ác} cụ vắn gan vàng, dạ sắt,
tin vào h^{ính} của giống nòi, tin vào tiền
đồ của dân tộc, tin vào câu « gian nan là
mẹ đẻ thành công », một câu cách ngôn mà
các cụ vẫn nhớ làm lòng.

Các cụ bảo nhau :

« Anh em chớ có thoái chí ! Những chuyện
làm hỏng việc đó nó giúp cho chúng ta
tri-kỷ, tri-bỉ, và rồi đây sẽ chiếm được sự
thắng lợi cuối cùng. Đảng chúng ta không
khéo tổ chức. Hành động không có chương-
trình, không có phương-pháp, cho nên không
đạt được mục-dịch là lẽ tự nhiên. Các đảng
viên không có tinh đoàn-kết. Làm việc chỉ
theo tư-ý, không chịu nhìn-nhận trước đến
những trở lực dọc đường. Đó là những điều
lầm lẫn, nó làm cho chúng ta.

« Nhọc mình mà chẳng nên công cán
gì ! »

« Muốn kế-tiếp công việc ngày xưa, chúng
ta cần phải có tổ - chức kỹ - càng mới
được ! »

Bảo nhau thế rồi, các cụ liền lập nên hội
« Phục Việt ». Và thề với nhau, hễ khi ra
khỏi Côn - lôn là sẽ lại công nào việc nấy
làm ngay !

DỊCH ÂM

Luy luy thiết tỏa xuất đồ môn !
Kháng khái cao ca thiết thượng tôn !
Quốc thổ trăm luân dân tộc tụy,
Nam nhi hà sự phạ Côn-lôn !

DỊCH NGHĨA

Xích tay ra khỏi kinh thành !
Nghều ngao hát lớn, lưỡi mình còn đây !
Dân tàn, nước mắt nổi này,
Lam trai sao lại sợ đây Côn-Lôn !

Cô-nhiên, sau những cuộc thất-bại liên-liên, tránh không khỏi có một số người lòng hăng-hái theo với tuổi xuân xanh mà một đi không trở lại. Thế nhưng những người « hơi thở hắt còn, lòng son chưa chết », như cụ Phan-Tây-Hồ mà ta vừa được nghe thơ đó, trong các « banh » Côn-Lôn nào phải thiếu đâu !

Cái làng Côn-Lôn của chúng tôi, đã có một ông Trần-Pouc-Long thả bè qua Nam-Mỹ, Bắc-Mỹ, rồi sau về làm Thượng-Thư ở Thái-Lan. Lại có một ông Trần-Gao-Vân, sau khi được tha về, lại lên vào câu cá trong hồ Tích-Tâm ở Nội-Tránh, để rử vua Duy-Tân khởi nghĩa, và bị giết sau khi thất bại. Không ! « Thời cũng tiết nãi hiện » ! Khi tiết nhà Nho hiện rõ nhất là những khi cũng

khô ! Dù ba chữ hồ, dù hằng ngày phải đi
đập đá, d^{mười} lạy, ra vào theo lũ thường
sự phạm, ức m^{ác} cụ vắn gan vàng, dạ sắt,
tin vào l^{ãnh} của giếng nôi, tin vào tiền
đồ của dân tộc, tin vào câu « gian nan là
mẹ đẻ thành công », một câu cách ngôn mà
các cụ vẫn nhớ làm lòng.

Các cụ bảo nhau :

« Anh em chớ có thoái chí ! Những chuyện
làm hỏng việc đó nó giúp cho chúng ta
tri-kỷ, tri-bí, và rồi đây sẽ chiếm được sự
thắng lợi cuối cùng. Đảng chúng ta không
khéo tổ chức. Hành động không có chương-
trình, không có phương-pháp, cho nên không
đạt được mục-dịch là lẽ tự nhiên. Các đảng
viên không có tinh đoàn-kết. Làm việc chỉ
theo tư-ý, không chịu chịu-nhận trước đến
những trở lực dọc đường. Đó là những điều
lầm lẫn, nó làm cho chúng ta.

« Nhọc mình mà chẳng nên công cán
gì ! »

« Muốn kế-tiếp công việc ngày xưa, chúng
ta cần phải có tổ - chức kỹ - càng mới
được ! »

Bảo nhau thế rồi, các cụ liền lập nên hội
« Phục Việt ». Và thế với nhau, hễ khi ra
khỏi Côn - lôn là sẽ lại công nào việc nấy
làm ngay !

Hội lập xong, các cụ lập tức hành - động. Trước hết hai cụ Trần-Hoành và Tú-Kiên được anh em cử phải đóng bè vượt biển để sang Tàu tìm cụ Phan-Bội-Châu. Nếu không gặp cụ thì tìm Phan-Bá-Ngọc, nói rõ chương trình của Hội, và xin nhập đảng với các anh em ở Tàu.

Ngày 20 tháng 8 năm 1917, hai cụ cùng cụ Phạm-Cao-Đài và ba người tù thường-sự nữa, xuống bè ra khơi. Qua mấy ngày sóng nước lênh - đênh, cả bọn đạt vào địa hạt Bình-Thuận. Cụ Trần Hoành ở lại, định vào cộng-động cho Hội ở trong Nam, nhưng ngày 25 tháng 9, thì bị bắt ở Sài-gòn, rồi lại được mời ra nghỉ mát Côn-lôn lần nữa.

Cụ Tú-Kiên và cụ Phan-Cao-Đài thì lần mò ra Bắc. Trải qua trăm nghìn gian khổ, mới vượt qua được miền Thương Du mà sang tới Quảng-Châu.

Cụ Phan Bội Châu khi ấy sang Xiêm hay sang Nga có việc, chứ không còn ở trong nước Tàu. Hai cụ liền tìm đến với Phan Bá Ngọc, kể rõ ý định của mình, và nhờ Ngọc giúp đỡ cho mọi sự. Ngọc nguyên là con trai cụ Phan-dinh Phùng, do cụ Phan-Bội-Châu đem xuất dương từ nhỏ. Rất thông minh và nhiều thủ-đoạn, anh em đồng chí trông mong ở Ngọc rất nhiều. Có ai ngờ mọi người như

thế mà đến nỗi phản cha, phản nước, phản
bao nhiêu anh em ! Bất-đắc-dĩ, các bạn trong
ngõa-liệt-quân của Hội Việt Nam Quang
Phục phải tặng cho mấy phát đạn, và xác
chết hiên còn quảng tạm ở một ngôi chùa bên
Hàng-Châu, không ai chôn cất cho cả !

Khi ấy Ngọc đã phản Đảng rồi, thấy hai
cụ tìm đến mình, khác nào con chó săn vớ
được cặp chim sa, vội vàng ngoạm lấy để
đem về cho chủ ! Ngọc mời các cụ ra chơi
Thượng-Hải để nộp cho bọn Tây ở đấy. Thế
là hai cụ bị bắt và cũng nói gót cụ Trần-
Hoành lại trở lại Côn Lôn ! Ngày bị bắt đó
là ngày 25 tháng hai năm 1918, năm kết-
liệu cuộc Âu-chiến trước.

Tiền dẫu đã bắt lợi ! Các cụ đi không
rời lại về không về cả ! Thế nhưng trong khi
các cụ ở trong trại, bọn Tây đó thì hai cụ
Lê-Huân và Cử Ngô được giảm hạn đầy và
thả về nước. Về đến nước, lập tức các cụ
tuyên truyền ngay cho Hội Thế nhưng đã
gặp phải những trở lực bất ngờ ! Bọn
Thanh niên học trường Pháp, nói tiếng Pháp,
tinh tinh, cứ nghĩ cái gì cũng Tây, họ Tây
lại ưu - đãi họ, cho họ những địa - vị cao,
lương bổng hậu ! Hai ông cụ này, vốn có
tiếng là đa-ghi, nhìn vào cái vỏ ngoài bọn
Thanh niên, cho là những hàng phản quốc

gà! Đối với họ, cõ - động mà chỉ cho một
Thế mà ngoài họ ra, bọn thanh-niên
tri-thức còn có ai đâu!

Bởi vậy, các cụ tuy gắng công tìm kiếm
đồng - chí, mà mấy năm đồng, chẳng thêm
được mông nào! Hội « Phục Việt », trải bao
Xuân tới Thu qua, vẫn chỉ là một cái du
hồn, chưa tìm được cái xác sống nào để
làm nơi nương tựa!

Thế nhưng lấy hồ ngoài mà xét đoán
thanh - niên, các cụ đã lầm một cái lầm
không bé! Khi ấy là sau hồi đại - chiến.
Cả thế giới đương sôi - nổi về đề - nghị
« Dân tộc tự quyết » của Tổng - thống Uyn-
Sôla. Trên các điện-tĩa, trên các báo chương,
hằng ngày nhắc đến các dân tộc bị áp-bách,
và cái quyền đáng được độc-lập, đáng được
tự-do của họ. Viên Toàn-quyền Đông-Dương
khi ấy là An be Xa-ro, muốn ru ngủ tình
khiến dân tộc ở xứ ta, bèn đem bài kèn Pháp-
Việt đề-huê mà đánh trống lấp! Chúng đã
bỏ tiền ra thuê mấy tay thợ kèn ở Nam-phong
ở Trung - Bắc, ở Lục Tỉnh Tân Văn, cõ
phúng mang lên mà thổi, để đưa hồn các
mạng ra nơi nghĩa-dịa!

Tuế nhưng nung - nấu ở giữa bầu không-
khí kích-ngang của cả thế giới hồi ấy, các
bọn thanh-niên nước nhà, phần nhiều là con

nhà tử-tế, là con nhà cách mạng cũ, hoặc
còn ở học đường, hoặc ở các bàn giấy các
sở, có phải bị tầy dền mặt mũi tại diệc,
tâm hồn người lại bị cả đập! Tuy vì thời thế
bức bách, đối với bọn cường-quyền áp chế,
lạ thời họ phải cảm tâm sấp mặt, cúi đầu
nhưng một sớm có phong-trào kích-thích
thêm vào, thì thù nhà, nhục nước, biết bao
nóng nổi bất bình, chịu chôn vùi, chịu uất
ức ở trong tâm-khảm bấy lâu, tự-nhiên nó
nổi dậy không sao ngăn cản được!

Cũng bởi thế mà ngày 11 tháng Một năm
1918, tại trường Quốc-Học Huế, các giáo-sư
thi hô : «Đả đảo Đức Tặc! Pháp quốc vạn-
tuế!» Nhưng bọn thanh niên học-sinh thì
chàng ai chịu hô theo thế! Họ hô : «Việt
Nam vạn tuế! Đả đảo quân cướp nước!»
Chiều đến nhà trường thì chớ! một
sắc biểu diễn, bắt học-trò phải
mang mỗi người một lá cờ ba sọc. Thế
nhưng nhiều người không tuân lệnh, họ đem
theo mỗi người một lá cờ vàng! Lại nhiều
người biết chữ Nho, thì làm những bài thơ,
những bài ca lý kể những nỗi đau khổ của
đồng bào, và ca tụng các vị anh hùng
cứu-quốc!

Những ban thanh-niên ấy, phần nhiều sau
ra làm sắc công sở. Hằng ngày tiếp-xúc với

thời kiêu căng, tàn nhẫn của người Pháp,
tinh thần họ càng phấn khích thêm lên! Họ
mua đọc những tờ báo đứng về phái phản-
đối ở Nam-kỳ gửi ra! Họ đi lại thân-mật
với các nhà lão-cách-mạng

Bởi vậy, năm 1924, cụ Lê - Huân đã tìm
được mấy tay hăng - hái nhất trong đám
thanh-niên ái-quốc ấy, là Tôn-Quang-Phiệt,
Trần-Mộng-Bạch và Ngô - Đức - Diên. Sau khi
xem xét nhiều ngày, cụ đã đem lòng tin họ,
và đem cái chương-trình hội Phục-Việt
nói cho họ nghe.

Cụ thực không ngờ trong hàng người Âu-
hóa ấy lại còn có người nghĩ đến Tổ-quốc, đến
đồng-bào! Cụ thực không ngờ họ lại dám tán
đồng những chủ trương của Hội! Cụ mừng-
rỡ và quyết tâm tổ chức lại hội Phục-Việt!
Ngày hội Ghinh - Trôngi (14 tháng 7) năm
1925, ngày người Pháp kỷ-niệm việc phá
ngược Ba-si-dich, nhân ngày nghỉ và thừa lúc
mọi người đi ngủ vào việc xem hội Tây,
cụ Lê-Huân cùng Trần-Mộng-Bạch, Ngô-Đức-
Diên và Tôn-Quang-Phiệt, hiệp họp nhau ở
trên một dinh núi đất ở gần Bến Thủy, tục
danh là Núi Cờ Mèo! Đó là kỳ họp đầu
tiên để tổ chức lại hội Phục-Việt. Chọn một
nơi có cái tên bất tường ấy để làm một
lã, có tinh cách nghiêm trọng như thế, đủ

rõ trong đầu óc những nhà ái - quốc ấy đã
cách-mạng đến triệt để ! Họ chấp hẳn những
chuyện mê-tín, nó đã gây cho cuộc tiến-hóa
xứ này bao nhiêu trở lực ! Và ở trong hội
Phục - Việt, hẳn khác với ở trong đám các
cụ văn thân cũ, hẳn không còn ai đem việc
nước mà trông nhờ vào *nhâm, tâm, độn,*
toán mà tính bằng *Thái-Ất Thần Kinh* !
Tuy vậy, người ta vẫn không quên tính cách
thiên-liêng của lời thề : Cả bốn người đều
tuyên-thệ, xin trung thành với Đảng, và nhất
thiết hy-sinh cho nền độc lập.

Tuy nhiên, cho được độc-lập thì cần dùng
phương - pháp thế nào, theo lời khai của
Hoàng-dức-Thi thì khi ấy Hội còn chưa định
rõ. Người thì chủ trương dùng võ-lực. Người
lại chủ-trương Pháp Việt đề huề ! Hai bên
ý kiến còn chưa thỏa thuận hẳn nhau.

Theo ý tôi thì câu này là họ Hoàng có
ý nói đề gở tội cho các đồng chí trước
mặt quân thù mà thôi : Không có lý gì chưa
đồng - ý về phương - pháp mà đã cùng nhau
phát - thệ được ! Và chẳng nếu người ta
muốn chủ - trương Pháp-Việt đề-huề thì cần
chi phải lập hội kia ? Người Pháp vốn có
tính coi thường người mình, che nên mới
có sự dễ mắc lừa như vậy. Chẳng hạn như
việc Yên báy. Có tên thám-tử vào báo là các

binh lính tụ - họp nhau để đêm đánh tỉnh.

Viên tư-lệnh ở đây là Lô-Ta-Công đi tuần ở một lần, thấy trong trại con gái vắng người, nhưng cũng cứ kết - luận rằng các quân - sĩ họp nhau để đánh bạc, chẳng để phòng gì cả! Ấy cũng bởi cái thói khinh người ấy, nên tên Mạc - ty mới có thể tin rằng: Hội « Phục-Việt » khi bắt đầu tổ chức lại, chương-trình hành-động chỉ gồm có ba việc sau này:

Một là nghiên-cứu tình-hình chính-trị trong nước, xem theo như tình - thế, thì nên bạo động hay hòa bình!

Hai là tìm cách liên-lạc với các nhà cách-mạng ở Tàu, ở Xiêm, xem địa - vị và chủ-trương của họ thế nào?

Sau hết là mộ thêm đồng chí mới.

Tôn-Quang-Phiệt khi ấy ra Hà - Nội theo học trường Cao - đẳng sư-phạm, được Hội ủy-cáo lập một chi-hội ở Bắc. Trần Phú và Trần Mộng Bạch, ngoài việc tuyên truyền, Hội của giao cho việc phải xem xét tình-hình Đông-Dương. Cụ Lê-Huân thì nhận việc liên-lạc với các nhà Cách-mạng ở Tàu. Ngô Đức Diễm, bỏ đi dạy học ở Khánh-Hòa, phải tìm cách mở mang thế-lực cho Hội ở miền ấy.

Được ít lâu, Trần-Phú giới-thiệu người bạn

học cũ là Lê - duy - Diêm vào Hội. Diêm là người tư - chất thông minh, kiến văn rộng rãi, nói được tiếng Pháp và tiếng Tàu. Diêm nhận xin đứng làm trung gian để liên lạc với các anh em ở Tàu và ở Xiêm. Lê-Huân và Trần-Mộng Bạch đều bằng lòng, Diêm liền lên đường sang Bang-Cốc.

Sang tới nơi, Diêm đến tìm nhà lão cách mạng là cụ Tú Hứa, ở lại với cụ ít ngày. Thế nhưng phong-trào Cách-mạng ở đây đã nguội lạnh từ lâu. Các Việt Kiều ở Xiêm khi ấy đều yên phận điền-viên, nghĩ đến gia đình hơn là Tổ-quốc! Biết ở lại nữa cũng vô ích, Diêm liền theo đường biển mà sang Quảng-châu.

Không có ám hiệu, không có thư giới-thiệu, Diêm không từ làm cho các anh em bả-ngoại tin lòng. Họ ngờ Diêm là người của chính-phủ Pháp. Tuy vậy Diêm cũng được vào tiếp kiến các tay lãnh tụ và bày tỏ sứ-mệnh của mình. Ở Quảng-châu, Diêm thấy các bạn đồng-chí ở đây hoạt động luôn luôn. Ở chung một nhà, họ tha hồ bàn-cãi về chính-trị. Họ diễn-thuyết công-khai. Họ viết báo không ai cấm đoán. Họ có rất nhiều sách vở để đọc, và nói chuyện cách mạng suốt ngày.

Nguyễn Nguyễn - Ái - Quốc từ Mạc-tư-Khoa

về Quảng - châu năm 1925, và lập ngay ra « Bị-áp-bách dân tộc hội ». Chi bộ Việt Nam trong nội ấy gồm có các đồng-chí của Quốc, và tổ chức theo phương pháp cộng-sản. Họ thảo điều lệ, lập quỹ trừ súc, và mở một tờ báo tuyên-truyền, lấy tên là Thanh-Niên.

Ban đầu mới có độ năm chục hội - viên. Sang đến năm 1926 thì đông thêm và lấy tên là « Việt Nam Cách mạng thanh-niên đồng chí hội ». Người trong hội đối với chủ-nghĩa giữ một thái-độ rất nghiêm khắc. Họ hoài nghi bọn cách - mạng ở trong ra, cho là tư - tưởng còn non - nớt cả! Muốn tuyên-truyền về trong nước, họ thường mộ các thanh niên ra ngoài, gửi vào huấn luyện ở trường Hoàng-phổ, khi ấy giám đốc bởi tay Bô-rô-din, người Nga.

Cho mãi đến năm 1927, Quốc vẫn một mình lĩnh-đạo cho anh em « Thanh Niên ». Thế nhưng sau đó ở Tàu có phong trào bãi cọng, thì Hội của Quốc không thể công khai như trước được nữa. Các bạn mà Diêm gặp khi ấy, tức là các đồng-chí của Quốc cả. Tuy vậy, vì nghi Diêm, nên anh em không cho Diêm biết rõ chương - trình hành động. Họ bảo Diêm hãy trở về trong nước, tìm đủ bằng chứng đủ đảm bảo cho mình quả là đại-biểu của một đảng Cách-

mạng thì anh em mới tiếp chuyện. Và lần sau sang, nên đem theo ít bạn trẻ sang, để cho vào học ở trường Hoàng-Phổ. Điểm vắng lời trở về, lên bến Vinh vào khoảng tháng 6 năm 1926.

Trong khi Điểm ra giao thiệp ở ngoài, thì anh em vẫn hết sức hoạt-dộng ở trong nước. Tôn quang-Phiệt, có Ngô - đức - Tri, con ông Nghè Ngô-đức-Kế và mấy sinh viên Cao-dẳng giúp sức đã lập được chi-hội ở Bắc. Cụ Lê-Huân thì mời được cụ Cử Ngô và ông Nguyễn-Trác. Trần-Mộng-Bạch thì rủ được Phan-Kiểm-Huy, Hoàng-đức-Thị và Trần-văn-Tặng. Ngô-đức-Diễn thì thêm được Hà-huy-Tập, giáo học ở Nha-Trang. Số tiền của đảng-viên góp lại đã được tới năm trăm, và giao cả cho Trần-Mộng-Bạch.

Trong bài này ta biết rằng ở một số địa phương
như vùng núi phía Bắc, vùng Đông Bắc, vùng
Đông Nam Bộ, vùng Tây Nguyên, vùng Duyên Hải
và vùng đồng bằng sông Cửu Long, người dân
đã có những tập quán canh tác và sử dụng đất đai
rất khác nhau.

Ở vùng núi phía Bắc, người dân thường trồng
các loại cây lương thực như lúa, ngô, khoai,
sắn. Họ thường sử dụng đất đai theo phương pháp
canh tác nương rẫy. Ở vùng Đông Bắc, người dân
thường trồng các loại cây công nghiệp như chè,
cà phê, thuốc lá. Họ thường sử dụng đất đai theo
phương pháp canh tác ruộng bậc thang. Ở vùng
Đông Nam Bộ, người dân thường trồng các loại
cây lương thực như lúa, ngô, khoai, sắn. Họ
thường sử dụng đất đai theo phương pháp canh
tác ruộng bậc thang. Ở vùng Tây Nguyên, người
dân thường trồng các loại cây công nghiệp như
cà phê, cao su, thuốc lá. Họ thường sử dụng đất
đai theo phương pháp canh tác nương rẫy. Ở vùng
Duyên Hải và vùng đồng bằng sông Cửu Long,
người dân thường trồng các loại cây lương thực
như lúa, ngô, khoai, sắn. Họ thường sử dụng đất
đai theo phương pháp canh tác ruộng bậc thang.

PHẦN THỨ HAI

148 USE 11111

HỘI HƯNG NAM

Trong hai năm 1925, 1926, trong nước ta đã xảy ra nhiều việc. Ngày 30 tháng 6 năm 1925, cụ Phan-Bội-Châu bị bắt; cũng hồi ấy, cụ Phan-châu-Trinh ở Pháp về; ngày 18 tháng Một, Toàn-quyền Va-ren sang; sau mấy hôm, cụ Phan-bội-Châu bị khép án chung thân khế dịch; sang đến năm 1926, ngày 24 tháng Ba, cụ Tây-Hồ mất, và quốc-dân cử hành tang lễ. Phong trào chính-trị thật là sôi-nổi! Nào biểu-tình! Nào diễn-thuyết! Nào truyền-đơn rải-rác! Nào tung! Hội Phục-Việt lẽ nào ngồi yên! Chi-hội ở Bắc, do Tôn-quang-Phiệt cầm đầu, liền phát một tờ truyền-đơn, hô-nào đồng-bào xin cho cụ Phan-Bội-Châu được ân-xá! Cái tên Phục-Việt, bấy lâu giữ kín, vì mấy mảnh giấy đó mà làm cho công chúng biết tới. Trần-Mộng-Bach

cùng các đồng chí ở Trung-kỳ bất mãn về chuyện đó, liền đổi tên Hội là *Hưng Nam*.

Hội Hưng-Nam cũng cùng mục - đích với Phục-Việt, nhưng tinh cách ôn hòa hơn. Hội định rõ chương trình và tổ-chức theo phương pháp mới.

Cao nhất là Tổng-hội, đặt ở Vinh, gồm có ba bộ: Một là nội chính bộ, Phan-kiêm-Huy và Hoàng-đức-Thi phụ trách; hai là Ngoại giao bộ, đứng đầu là Trần-Mộng-Bạch; ba là tài chính bộ, giao cho hai cụ Lê-Huân và Cử-Ngô.

Dưới Tổng hội, nguyên miền Bắc Trung-kỳ đã lập được ba tỉnh hội: Thanh - Hóa, Nghệ-An, và Hà-Tĩnh.

Muốn cho Hội có nhiều tiền, cụ Cử-Ngô đã kiếm những đảng-viên tán-trợ. Những đảng-viên này, chỉ có một việc là giúp tiền cho Đảng. Tức như Lê-Thước và Nguyễn Trác, bản việc quan không hoạt-dộng gì được, thì vào với bọn này!

Tổng hội và đại-biểu các tỉnh hội, thường hay họp ở nhà Lê-Thước hay Trần Mộng-Bạch. Anh em buổi đầu căn bản nhất là chương trình hành-dộng. Bản dự án của Bạch được toàn thể tán thành, gồm tất cả có mười điều:

1) Sự mệnh hội « Hưng Nam » là dự bị một cuộc hòa bình cách mạng, để lấy lại quyền độc lập cho nước Việt Nam.

2) Độc-lập rồi, nước Việt Nam sẽ kiến thiết nên một chính phủ cộng-hòa, và chỉ khi nào chủ-nghĩa Cộng-sản đã thực hành ở các đại cường quốc rồi, thì mới kiến thiết theo chủ nghĩa ấy.

3) Muốn đạt tới mục-dịch, hội Hưng Nam trước hết phải gắng sức nâng cao trình-độ đạo-đức, trí-thức và kinh-tế trong xứ Đông-Dương :

a) Về mặt đạo-đức, gắng sức cải-cách triệt để trong việc tổ-chức gia - đình và hương-thôn ; bài trừ các mê-tín, các hủ-tục, có hại cho tiến bộ.

b) Về mặt trí-thức, mở thêm trường mới để khuyến-kích việc học ; biên dịch và phát hành các sách, các báo.

c) Về mặt kinh-tế, mở mang nông, công, thương-nghiệp, lập các công-ty công thương lớn, và mở các đồn-diên, khai khẩn các ruộng đất bỏ hoang.

4) Cách tổ chức đảng : quyền chỉ huy tối cao của Đảng thuộc về ủy ban cố vấn, và đại sơ-quan ; tức là ủy ban toàn-quốc.

Ủy ban cố-vấn sẽ gồm có những người

lão-thành, lịch-duyet, có danh vọng đối với
quần chúng. Còn đại-cơ-quan thì gồm có :

Văn thư bộ ;

Tài chính bộ ;

Giáo dục bộ ;

Điều tra bộ ;

Thủ vụ bộ ;

Dưới đại-cơ-quan có các tiểu-cơ-quan, tức
là kỳ bộ. Dưới kỳ bộ là các tỉnh-bộ, tức là
đại chi-bộ. Dưới đại-chi bộ là các tiểu-chi
bộ.

Hàng năm, cứ đến tháng Bảy Tây, thì họp
một kỳ Toàn-quốc hội nghị. Trong kỳ họp
ấy, sẽ đem bàn hết thầy mọi vấn - đề quan
trọng, và tài-định theo lời biểu-quyết.

5) Người vào đảng phải là người có học,
ít nhất là hai mươi tuổi, và đó một đảng
viên cũ giới-thiệu.

6) Các đảng-viên lúc nào cũng vậy, ở đâu
cũng thế, cũng phải tỏ ra về một người
ái-quốc ôn-hòa, và hết lòng huấn luyện cho
quần chúng. Phải đủ cả các đức tính, trí,
trung, dũng, cần, kiệm, trung, thứ.

7) Tiền góp vào Đảng cứ sáu tháng đóng
một lần, nhiều, ít tùy tâm. Tuy vậy, những
người làm công chức không phải đóng quá
một phần mười hai về số tiền lương hàng
tháng. Những môn chi tiêu bất thường, sẽ

mở cuộc lạc - quyên ở giữa các hội - viên.
Nhưng ai ở ngoài có hảo - tâm đưa cho thì
Hội cũng vui lòng nhận.

8) Khi cơ sở Hội đã vững vàng, thì sẽ cử
những đại biểu chân chính, có tài học sang
các Cường-quốc, đề :

a) Lập một chính - phủ cộng-hòa lâm-thời,
theo nguyên tắc chính thể các nước lớn ;

b) Tìm cách huấn luyện lấy một số chỉ huy
quan, để lập một đạo Cách-mạng quân thật
mạnh. Số chỉ huy đó sẽ lựa trong các học
sinh xuất dương, cho vào học trong các trường
Quân-sự ở nước ngoài.

Sau khi cách-mạng, các tướng lĩnh đó sẽ
lộ chức lại quân cách - mạng thành quân
Quốc - phòng, theo các phương - pháp tối-
tân.

9) Trong khi các đồng - chí làm việc ở
ngoài, thì các hội-viên ở trong phải nghiên
cứu về địa - điểm và phương lược tiến-công,
phải trừ sức lấy lương thảo để cho quân
Cách-mạng ! Hết thầy hội - viên đều phải có
huấn luyện về võ-bị. Chỉ khi sắp nổi cuộc
cách - mạng, mới đem chủ trương của Hội
tuyên-truyền vào các lính khố-xanh, khố đỏ
mà thôi ! (Cũng vì thế mà trong các việc
đám chúng vận động do các anh em Tân
Việt hay Thanh - Niên cầm đầu trong năm

1930, không có một người binh-sĩ nào tham-
dự cả.

10) Đảng « Hung-Nam » chỉ tự trông vào
thực lực của mình. Khi nào thấy sức mình
đã đủ mạnh để lấy lại và bênh vực nền
quyền độc lập của Quốc-gia, sẽ dùng phương
pháp ngoại-giao để điều-đinh với người Pháp,
để tránh cho dân chúng khỏi khổ sở và tai-hại
vì nạn chiến-tranh. Chỉ khi nào mọi phương
pháp hòa bình đã không thành, khi ấy mới
phải dùng đến vũ lực.

VIỆT NAM CÁCH MẠNG ĐẢNG

Như tôi đã nói, Lê Quý Điem sang công
sứ Nam Tân, về nước vào tháng 6 năm 1918.
Điem đến ngay tại Bắc Kỳ ngay trước khi
cách mạng nổ ra.

PHẦN THỨ BA

Đang lúc cách mạng đang diễn ra sôi nổi
ở Bắc Kỳ thì Điem cũng đang ở Bắc Kỳ.
Điem đã có một lần đi vào nội địa, gặp ở
Thị trấn Đông Hưng một người giáo viên Trần Phú
đang làm việc ở đây. Trần Phú được toàn quyền
điều khiển việc học tập tại các trường ở Quảng
Châu. Trần Phú - người - Bắc Kỳ. Điem
chứng kiến, đi là Điem đến Bắc Kỳ
Điem nói với Điem về việc Trần Phú
và Điem nói Điem đi gặp với Trần Phú.
Điem Điem là đưa Điem cho Điem Điem
Điem là một Điem viên. Điem Điem Điem
Điem Điem Điem Điem Điem Điem Điem
Điem Điem Điem Điem Điem Điem Điem
Điem Điem Điem Điem Điem Điem Điem
Điem Điem Điem Điem Điem Điem Điem
Điem Điem Điem Điem Điem Điem Điem

1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080.

(10) 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080. 1080.

PHẦN THỨ BA

7

VIỆT NAM CÁCH MẠNG ĐẢNG

Như trên đã nói, Lê-duy-Điểm sang công cán bên Tàu, về nước vào tháng 6 năm 1926. Điểm đến ngay tới Trần-mộng-Bạch đề tưng trình công việc. Bạch liền cho triệu-tập một kỳ hội-dồng bất thường của Tổng-bộ ở Vinh, để bàn về việc trả lời cho các đồng-chi ở Tàu. Hội-dồng quyết nghị giao cho Trần-Phú đem thư sang Tàu, và được toàn-quyền điều-dinh việc liên hiệp với các anh em ở Quảng Châu. Thư do Trần - mộng - Bạch thảo. Còn chương-trình thì do Ngô-đức-Diễn viết bằng lối chữ bí mật. Hội lại cử Tôn-Quang-Phiệt và Hoàng-văn-Tùng đi giúp việc Trần - Phú. Còn Điểm thì đưa đường cho phái-bộ. Anh Tùng là một đảng - viên mới, do Thi giới thiệu. Anh bằng lòng bỏ tiền túi để theo anh em sang Tàu. (Anh Tùng sau vào Việt Nam Quốc Dân đảng, đứng đầu ban Âm - Sát ở

Tổng - bộ. Năm 1929 anh bị bắt, và giam
chết ở trong Hỏa-lò). Tiền chi phí hội phát
cho hai trăm. Còn ngày đi thi do Diêm và
Thi bàn đi.

Trần-Mộng-Bạch đem các quyết nghị của
Hội nói cho Diêm biết. Diêm tỏ ý phản-đối,
cho rằng tên Hội không ra về một Hội Cách-
mạng, sợ khi anh em ở Tàu lại cho là một
hội cải lương mà không bằng lòng hợp tác
chăng! Bạch nghe câu nói hữu-lý, liền bàn
bạc với các đồng-chí, bỏ tên Hội Hưng Nam,
mà lấy tên là « Việt Nam Cách mạng đảng.»

Xong đó, Thi và Diêm bàn định nhau,
hẹn các đại-biêu, đúng ngày 13 tháng 7, sẽ
gặp nhau ở Nam Lai Khách Sạn, gần ga
Hàng Cỏ Hà-Nội. Thi nhận tiền ở Trần-Mộng-
Bạch, đưa ra Vinh cho Phú và Phiệt, rồi
sang Thanh - Hóa, nói cho Hoàng-văn-Tùng
biết rõ nhật-ký.

Hôm tiễn Tùng ra ga Thanh, Thi rất đỗi
ngạc-nhiên về chuyện Lê-duy-Điêm, ngoài Phú
và Phiệt ra, lại cùng đi với bốn người nữa
là Phạm-văn-Lợi, Phan-Trọng-Bình, Phan-dức-
Quảng và Nguyễn-ngọc-Ba. Lại có cả Tổng
Oánh là con rể cụ Phan-Bội-Châu nữa.

Chính Trần-Phú cũng lấy thế làm lạ, có
hỏi lại Thi. Mãi sau Diêm mới bảo cho mọi
người biết rằng: Phái-bộ đi ít người quá,

sợ anh em bên Tàu coi thường chằng. Bởi vậy Diêm phải rủ thêm đảng-viên mới cùng đi cho thêm thanh-thế! Thi thấy câu trả lời không thông, nhưng không có thì - giờ hỏi lại, liền chào anh em rồi trở về Vinh.

Đến Hà - Nội, số người đi lại tăng thêm nữa, do bạn-hữu của Diêm giới - thiệu. Khi đó phái - bộ mới nghi. rằng Diêm đi một công đôi việc. Ngoài việc đưa đường cho phái - bộ, Diêm lại mộ thêm các học sinh sang cho các đồng-chi ở Tàu.

Chẳng rõ việc đó sao lại đến tai Mật Thám! Cũng vì thế mà ngày 17, anh em đã xuyt. bị bắt cả bọn ở Móng Cáy! Nguyên cả bọn khởi hành từ Hà-Nội hôm 15, chiều xuống Hải-Phòng, đáp chiếc tàu Ê-mơ-rốt ra tới Móng - Cáy ngày 17. Lối đây, anh em định đi đường bộ qua biên-giới, nhưng đến Mũi-Ngọc thì bị bọn Mật - thám bắt mất hai anh Tôn - Quang - Phiệt và Hoàng-Văn-Tùng. Còn thì chạy thoát sang Tàu cả.

Tới Quảng-Châu, anh em Thanh-niên tiếp đãi phái bộ rất long-trọng. Trần - Phú đem mục-đích, chương-trình và thế-lực của Đảng, nói cho anh em rõ, và tỏ ý xin liên hiệp. Các anh em, thông-thạo về chính - trị hơn, công - kích các chủ-trương của các đồng-chi trong nước là viên vông không thiết thực,

yêu cầu nên đặt Đảng dưới quyền lãnh-đạo của Tổng-bộ ở Quảng-châu. Mãi khi ấy Trần Phú mới biết « Việt Nam cách mạng thanh-niên đồng-chí hội » đã có thế-lực to tát, cơ sở vững-vàng. Và Lê duy Điểm ngay lần sang trước, đã hóa theo chủ-nghĩa của Nguyễn-Ái-Quốc rồi, lần này sang chỉ là đem thêm một mớ du-học-sinh sang cho Quốc. Thế rồi tất cả mọi người đi chuyến ấy đều theo « Thanh-Niên » cả. Thế nhưng các đảng-viên « Việt Nam » khi về trong nước thì vẫn tuyên-truyền để mở mang thế lực cho Đảng mình.

Ở Vinh, Đảng mở ra các lớp dạy các người lớn-tuổi mà thất học để huấn luyện cho các thợ thuyền. Chỉ ít lâu, các học-sinh đã trở nên có cảm tình với Đảng. Hà-buy-Tập giữ việc chuyên huấn luyện cho các phần-tử tốt, để mong sau thu- nạp làm đảng viên. Và người đảng viên thứ nhất trong công nhân tên là Đĩ-Hảo.

Trần Mộng Bạch khi ấy làm giám-thị trường Trung-Học Vinh, thì lập nên được ở trong trường một hội gọi là « Tu Thân hội ». Hội-viên toàn những học sinh nhiều tuổi. Khi vào hội phải tuyên thệ xin chăm chỉ làm việc, và lánh xa hết mọi sự chơi bời. Trong hội có mấy người xuất sắc nhất là Tôn quang Duyệt, Trần văn Cung,

và Trần ngọc Danh, thì chẳng bao lâu đã được Bạch giới thiệu vào Đảng.

Đảng lại thu nạp được thêm nhiều đảng-viên, nhất là trong đám các giáo-viên ở Thanh, Nghệ, Tĩnh. Vì thế ba tỉnh ấy đã đủ người để tổ chức nên tỉnh-bộ. Còn các tỉnh khác thì mãi sau mới có mà thôi!

Đồng-thời với đảng « Việt Nam » anh em Thanh Niên cũng bắt đầu hoạt động ở Trung-Kỳ. Tiều tổ thứ nhất lập nên ở Vinh. Các hội-viên do Lê-duy-Điểm tuyên truyền vào cả. Nghe cái tên thì không có gì lạ, nhưng chính thì anh em đã thực hành theo phương pháp cộng-sản. Vì vậy, ngoài việc khuếch trương thế-lực riêng, bên Thanh - Niên còn tìm hết cách để phá hại bên « Việt Nam », vì họ cho chủ-trương của Việt - Nam là có khuynh - hướng Quốc-gia.

Trong hồi ấy, Phạm - Quỳnh nhân phong trào có cớ-dộng việc lập chính-đảng, theo chủ-trương Pháp Việt đề-buề

Việc đó đã ồn ào khắp cả ba kỳ. Chính người trong đảng Việt Nam nhất là Trần Mộng-Bạch lại ra vẻ tán-thành rất sốt-sắng. Kỳ thực thì anh em muốn lợi dụng đề đề cho việc đi lại và hội-họp, nhất là việc tuyên truyền cho quần chúng biết đến những tư cách cần-thiết cho một người công dân. Kết quả phong trào

ấy là kỳ toàn-quốc hội-ngập ở cửa Hàn ngày 10 tháng 9 năm 1926 có đủ cả đại biểu các giới trí-thức ba Kỳ. Bàn bạc giảng-giai, các đại-biểu định lấy tên chính - Càng là « Việt Nam Tiến - bộ dân hội », và thảo điều lệ, chương-trình, gửi lên Toàn - quyền xin phép.

Tờ xin ấy rồi sau rơi vào sọt rác của phủ Toàn-quyền, chứ không có kết quả gì cả! Từ đó hội Hưng-Nam không có việc gì là hoạt động ở chỗ công khai nữa! Anh em nhất định đi vào đường cách - mạng, và đổi hẳn tên là *Việt-Nam Cách-mạng đảng*. Cái tên ấy, hồi trước chỉ dùng để giao-thiệp với bên Thanh-Niên mà thôi!

Phái-bộ phái sang Tàu hồi tháng Bảy năm 1926, về nước vào hồi tháng Một. Chỉ có Trần Phú và Lê-duy-Điểm là đến thăm Trần Mộng-Bạch, còn người khác đều bỏ đảng cả. Họ đem kết quả việc công-cán về nói với Bạch, khuyên Bạch nên sát - nhập Đảng vào *Lội Thanh Niên*, và nên bắt chước bên *Thanh Niên*, tổ chức các đảng-viên thành từng tiểu-tổ. Họ lại xin Đảng phái sang Tàu một số học sinh.

Bạch trả lời rằng: « Đảng *Việt Nam* đã định rõ mục đích, sắp sẵn chương trình. Anh em cứ thế mà theo, chứ chẳng khi nào lại cúi đầu vâng lệnh một đảng nào khác cả!

Tuy vậy, đảng cũng xét đến lời đề nghị cùng chương trình, phương pháp của anh em Thanh Niên, và gửi du học sinh sang Tàu nhờ anh em trông coi hộ. Vì thế, Diêm chỉ bảo cho Bạch biết lời tỏ-chức tiêu-tổ, chứ không chịu nói rõ chương trình, phương pháp của anh em Thanh niên là thế nào ?

Sau đó một tuần lễ, Trần Phú lại sang Tàu, vì sự ở nhà thì bị bắt.

Lần sau, Lê duy Diêm lại tới thăm Trần-Mộng Bạch nhắc về việc phái người du học. Bạch liền gửi sang hai người : Một là Trần Văn Cung, học trò ở Vinh, có chân trong « Tu-Thân Hội », và một người là Nguyễn-Từ học trò trưởng thày dòng Huế.

Nguyễn-Ngọc-Ba, tức Quảng-Trần, và Phan-dực Quảng tức Quảng Đen khi ấy cũng đã ở Tàu về, đến thăm Trần-Mộng Bạch đề xin vào Đảng, và tuyên thệ một lòng trung thành với Đảng.

Bạch đem những cuộc hội-kiến với các phái-viên ở Tàu về, trình với các đồng-chí ở Tổng-bộ. Tất cả đều đồng-ý hãy đề nghe ngóng xem sao đã, rồi hãy tính việc đi chặt chẽ hơn với các đồng-chí ở ngoại-quốc.

Vi vậy, đối với các bạn ở Tàu về, Đảng đều tỏ ý hoài nghi lãnh đạm. Thấy vậy

Phan đức Quảng bỏ sang Lào, lấy cớ là sang tìm việc làm, nhưng thực thì là đề di tuyên truyền cho hội Thanh - Niên. Tất cả bọn ở Tàu về, chỉ còn có Nguyễn - Ngọc Ba là còn đi lại với Đảng mà thôi, nhưng cũng chẳng giữ địa-vị gì quan trọng cả.

Đầu năm 1927, Trần văn Cung và Nguyễn-Từ đã về, Cung đem một bức thư viết bằng mực bí mật về cho Bạch. Trong thư, Anh em bên Quảng-châu tỏ lời khen Bạch đã có tài lập được một đảng Cách - mạng. Nhưng lại bày tỏ cho biết sự cô-lập của Đảng rất khó đưa đến chỗ thành công. Sau cùng, họ khuyên Bạch nên bí mật đem Đảng mà đặt dưới quyền chỉ huy của Quảng - châu. Bạch trả lời : Muốn bàn chuyện đó thì phải biết rõ mục đích và chương - trình của anh em Thanh Niên đã.

Đến lượt Nguyễn - Từ đến. Bạch liền cho triệu tập một kỳ hội-dồng ở nhà Lê-Thước, đến dự có Lê-Huân và Bà - huy - Tập. Muốn đánh lừa cho Nguyễn-Từ thỏa-án can - trạng, Trần-Mộng-Bạch liền vờ khen Nguyễn ngọc-Ba và Phan đức Quảng là người đã giúp Đảng nhiều việc, và kết luận cho rằng Thanh-Niên và Việt-Nam cần phải hợp nhất, mới đủ lực-ượng để đi tới chỗ thành công. Khi tai vì giọng nói còi ruột còi gan, Nguyễn

Từ liền nói cho mọi người biết chương trình hành-dộng của anh em ở ngoại-quốc. Chương trình ấy gồm có ba thời-kỳ sau này :

Một là thời-kỳ bí-mật dự bị, tức là tổ-chức Đảng ;

Hai là thời - kỳ dihu công và biểu-tình ;

Ba là thời-kỳ công khai tranh đấu, tức là Cách-mạng.

Cụ Lê Huân công kích từng điểm một, cho là chương trình cấp-tiến quá ! Chỉ có những kẻ hăng hiều gì đến tình thế trong nước, mới trù hoạch ra một chương trình như thế mà thôi ! Trần-Mộng-Bạch thì cố làm cho Nguyễn - Từ hiểu rằng anh em bên Quảng-Châu quá thiên về lý-tưởng, và khuyên Từ nên cứ ở lại Đảng cũ mà làm việc. Thấy mọi người thay đổi như thế, Từ biết là mắc lỡm, liền đứng dậy mà nói :

— Các ông muốn nói sao thì nói, tôi đã vào hội Thanh - Niên, thì tôi chỉ biết suốt đời trung thành với Hội mà thôi !

Tan buổi hội - đồng, Từ quay vào Quảng-Trị. Bạch thấy Từ là một người lỗi lạc, liền sai Nguyễn-Ngọc-Ba đi theo, cốt rủ sao cho được Từ vào Đảng ! Nhưng Ba vào Đảng chẳng qua là để dò Đảng, chứ hẳn vốn cũng là người bên Thanh-Niên, còn mong chi hẳn

rủ được Từ ! Sau đó Ba lại nói với Bạch, tự
quận xin đem thư trả lời của Đảng sang cho
anh em bên Quảng-Đông. Bạch liền viết thư,
yêu cầu anh em cho biết rõ chương - trình,
trước khi bàn chuyện hợp nhất. Viết xong
giao thư cho Ba và đưa cho một món tiền
lộ phí. Nhưng rồi anh em bên Việt-Nam
Cách mạng đảng chẳng nhận được tin tức
gì về Ba nữa.

Giữa năm 1929, tôi ở Hòn-Cau trong nhóm
Côn-lôn đảo, có gặp Ba cũng bị dẫy ra đây.
Ba ra đây, với cái án mười năm cấm cố,
vi can về vụ án Ba-bi-ê. Nguyên hội Thanh-
Niên, khi ấy đã đổi ra Việt-Nam Công-sản
đảng, và có đảng viên ở khắp ba Kỳ.

Trong số các nữ-dồng chí của Đảng, có một
người là cô Nguyễn-Trung-Nhật, làm bí thư
cho người kỹ-bộ-trưởng, nguyên là một người
nông-dân, và làm việc rất hăng-hái. Sự ở
chung ấy không ngờ xảy ra tai vạ. Một đêm
kia, người kỹ-bộ-trưởng, thừa lúc cô bí thư
ngủ say, liền dùng kéo cắt quần đồng chí
ra mà thi hành thủ đoạn cưỡng-gian ! Việc
đó, cô Nhật thưa với kỹ-bộ Nam - kỳ. Anh
em liền kết người kỹ-bộ-trưởng vào tử hình,
và sai ba người thi hành bản án ấy. Đường
Ba-bi-ê, Sài - gòn, tức là nơi nhà trọ của
người bị đảng xử-tử. Sau khi bị giết, hẳn

còn bị anh em đổ dầu sáng vào mặt mà đốt cho không còn nhận được là ai ! Cũng vì vậy, cái án ấy bọn mật-thám không sao xét ra manh mối, cho đến có một ngày kia, có một tên phản Đảng. Tên này tên là Thọ, nguyên là học trò hai-khoá ở trường Bưởi. Chân hân đi cấp-kiêng, nên tục danh là Thọ-Què !

Thọ què được hân - hạnh ở chung với cô Nhật sau khi người kỳ - bộ trưởng bị giết. Rồi sinh ra có tình với cô, nhưng lần này là nò-a-gian, chứ không phải cưỡng - gian ! Chuyện đó, giấu sao được anh em ! Anh em biết chuyện, rất lấy làm bất bình, có người đã đề-nghị xin lại xử-tử Thọ ! Thọ sợ anh em xử-tử, liền cùng với tình-nhân, đem cái biên-bản kỷ Hội - đồng có việc kết án xử tử đồng-chí trước, và tất cả các giấy má quan-hệ khác, ra thú với mật - thám, nhờ chúng che chở hộ. Bọn Mật - Thám cả mừng, cho vợ chồng Thọ một món tiền đề trốn sang Pháp. Rồi cứ theo những giấy má kia mà bắt các đồng-chí của Thọ. Tất cả ba người bị xử tử, và ba chục người bị án cấm - cố đày ra Côn-lôn về việc ấy. Ấy tức gọi là việc án mạng đường Ba - bi - ê. Cứ lời một bạn bên Thanh-Niên là anh Nguyễn-Danh-Đới — Tiện đây tôi xin kính viếng hương-hồn

anh Nguyễn-Danh-Đới, một người đã hy-sinh vì Cách mạng, dù lúc sinh-thời, cái chủ-trương về chính trị của anh có khác tôi — thì việc giết người ấy khi trình sang Tổng-bộ bên Quảng-châu, đã được Tổng-bộ cực lực phản-đối. Kẻ bị giết kia đã rất có công với Đảng. Việc hẳn làm, lại có trường hợp khả-nguyên, không đáng được anh em trừng-phạt quá nặng như vậy. Vì thế, Tổng-bộ trừ khai tất cả anh em Nam-kỳ ra ngoài Đảng, cho là chưa đủ tư cách làm cách-mạng! Anh em Nam kỳ liền biệt lập, và **Đông Dương Cộng sản đảng** từ đó ra đời.

Khi ấy anh em « Việt Nam » đã biết rõ cái chủ chương cộng-sản của anh em Thanh-niên, và cố sức khuếch trương thế lực của Đảng mình đề đối phó lại. Đảng cố tìm cách đề dụ dỗ các bạn du học ở Tàu về, mong họ làm việc cho Đảng. Có khi lại nói dối họ là hai đảng đã hợp-nhất, và cùng chịu mệnh-lệnh của Tổng-bộ bên Quảng-châu nữa! Cả đến cách tổ-chức, cũng bắt chước lối chia ra tiêu-tổ. Chỉ có số người ở mỗi tiêu tổ bên Thanh Niên thì nhiều nhất là năm, mà bên Việt Nam, thì nhiều nhất là sáu mà thôi! Tuy vậy, cách làm việc đó cũng chẳng có hiệu quả là bao! Các người ở Tàu về,

phần nhiều không bận công việc làm ăn, có thể đi khắp mọi nơi để tuyên-truyền chủ nghĩa. Trái lại thế, anh em bên « Việt Nam » cơ-hồ toàn thể là công chức cả, chỉ có mở mang thế lực trong mấy nơi thành thị mà thôi !

Ông Tú-Kiên khi ấy mới được thả ở Côn-lôn về. Đào - Xuân - Mai can vào việc Mông Cáy (việc hồi tháng bảy năm 1926), tù cũng đã hết hạn. Cả hai người đều được tuyên-truyền vào Đảng. Tôn-quang-Phiệt, ngay sau khi ra khỏi Hỏa-lò, là tìm cách lập lại ngay kỹ bộ Bắc-kỳ, và tổ-chức thêm mấy tỉnh-bộ nữa.

Trong ba tỉnh Thanh, Nghệ, Tĩnh đều có thêm đồng chí mới. Ở Huế chưa có tỉnh bộ, thì Đảng giao việc lập đó cho Đào-duy-Anh, một người do Trần-mộng-Bạch mới rủ vào.

Nhân ông Tú-Kiên muốn vào Sài-gòn, mở một cửa hàng buôn bán đôi-môi, Đảng liền giao cho ông việc tổ-chức ở Nam-kỳ và miền Nam Trung-kỳ nữa.

Dọc đường ông qua tỉnh nào, tuyên-truyền cho Đảng ở tỉnh ấy. Thế nhưng các bạn cũ của ông, chẳng ai còn có chí theo đuổi Cách mạng nữa !

Mãi khi vào đến Quảng-Ngãi, ông mới tìm

được một người đồng chí. Người ấy là ông Tú Trần. Ông Trần khi ấy đã cô-động các bạn quanh miền, lập nên một đảng cách mạng nhỏ, lấy tên là Tân-Việt-đảng. Đảng này tất cả có chừng sáu chục người. Sau mấy buổi chuyện trò, ông Trần bằng lòng đem cả Đảng mà theo ông Kiên. Ông Kiên liền bảo cho biết ám hiệu, và địa chỉ của mấy đồng chí ở Vinh, đề ông Trần phái Ngọc và Bút ra đó gặp anh em và trình bày công việc. Ngọc và Bút ra tới nơi, đến thăm Trần-Mộng-Bạch và Phan-Kiểm-Huy, nói rõ hết nội tình của Đảng mình, không giấu diếm gì cả. Bạch và Huy bảo hai bạn hãy tạm nghỉ ở khách sạn để đợi trả lời.

Hôm sau Hoàng-đức-Thị có việc tới Vinh. Muốn thử lòng thành thực và tài ứng-biến của anh em Quảng-Ngãi, Thị liền bày chơi ra một trò cười. Thế rồi Phan-Kiểm-Huy hẹn Ngọc và Bút đến gặp nhau ở chùa Hội-đồng, sau thành tỉnh Nghệ - An. Hai người đúng hẹn đến nơi. Nhưng chẳng thấy Huy đâu, mà lại gặp ngay một người mật thám ra xét giấy tờ, và hỏi hai người có việc gì mà ở lại Vinh? Dù câu hỏi có ý đe dọa, hai bạn vẫn điềm tĩnh và trả lời rất trôi chảy! Khi đó Trần-mộng-Bạch mới chạy ra, bảo cho biết đó chẳng phải là mật - thám,

mà là một bạn đồng-chí, tức là Hoàng-đức-Thi. Rồi hẹn chiều hôm ấy sẽ gặp nhau ở chùa làng Vàng. Chiều hôm ấy, anh em đã họp một kỳ hội-đồng. Ngọc và Bút phát thệ vào Đảng, rồi Phan-kiêm-Huy ra huấn-lệnh cho họ biết phương-pháp để về tổ-chức lại đảng ở Quảng-Ngãi, cũng theo đúng như ở các tỉnh.

Mãi cuối năm 1927, ông Tú-Kiên nhờ Trần-Ngọc-Danh, Hà-huy-Tập và Trần-Phạm-Hồ giúp sức, mới tổ-chức xong kỳ-bộ ở Nam-kỳ. Trần-văn-Kiêm, bỏ sang làm giấy thép ở Sa-van-na-khét, thì nhận việc tuyên-truyền cho Đảng ở Lào. Thế nhưng sang tới nơi thì Kiêm liền bỏ Đảng mà theo *Việt Nam Cách Mạng Thanh-Niên đồng-chí hội*!

PHAN THỨ TƯ

OF THE MARS

VIỆT NAM CÁCH MẠNG ĐỒNG CHÍ HỘI

Vào khoảng tháng bảy năm 1927, Tổng-bộ ở Quảng - châu, thấy Việt - Nam Cách mạng đảng không giao thiệp gì với mình nữa, liền lại sai Lê duy-Điểm về tìm Trần-mộng-Bạch, bàn việc hợp - nhất hai Đảng. Điểm yêu cầu Bạch theo mệnh lệnh của Tổng-bộ ở ngoài, làm việc theo chương-trình của họ, và hợp nhất hai Đảng, bắt đầu bằng cách hợp nhất các tiêu-tổ.

Bạch trả lời rằng : Việc hợp-nhất cố nhiên là hay lắm ! Thế nhưng Tổng - bộ thì nhất định không nên đặt ở ngoài, mà phải đặt ở trong nước. Có như thế tài mới có thể « nhân-sự chế-nghi, tùy-cơ ứng-biến », mà

hành-động được đúng với tình-thế. Vậy, anh em ở Quảng châu, cần phải theo mệnh lệnh của anh em ở trong nước !

Bạch lại phản đối cả việc họp - nhất bắt đầu từ dưới lên, cho rằng phải bắt đầu từ các cơ-quan ở trên xuống mới được ! Điểm công nhận điều sau đó và đưa chương trình của Thanh-niên giao cho Bạch đề Bạch nghiên-cứu và thi-hành.

Nhân chuyện đó, Tổng-bộ có họp một kỳ hội đồng ở nhà Trần Trọng Phước. Bắt đầu, Điểm nói rõ tình-hình các đồng-chí ở Quảng-châu và bày tỏ các lẽ họp nhất là cần thiết. Kế đó Bạch tuyên đọc bản chương trình của Điểm giao cho. Anh em đều công nhận là nếu họp-nhất rồi thì thi hành theo thế cũng được. Điểm liền yêu-cầu cho họp một kỳ hội-đồng, có đủ mặt đại-biểu ba kỳ của cả hai đảng để lập nên một Tổng - bộ chung. Bạch nhận lời, và định ngày để hai bên cùng tới họp ở Cửa Hội. Đến kỳ, Điểm cùng đi tới với Nguyễn - văn - Lợi, đại biểu Nam kỳ, Dương-Hạc-Đỉnh, đại biểu Bắc kỳ và Nguyễn văn Hậu, đại biểu Trung kỳ. Còn bên Việt Nam Cách mạng đảng, theo lời Điểm yêu cầu, chỉ cử hai đại biểu là Trần Mộng Bạch và Ngô đức Diên mà thôi !

Trong kỳ họp ấy, bên Việt Nam công nhận

chương trình của bên Thanh-niên, và lấy một tên chung là Cách-mạng đồng chí hội. Trần Mộng Bạch được bầu giữ tài-chính của Tổng-bộ; Nguyễn Văn Hậu, bí thư; Nguyễn Văn Lợi, giao thông; Ngô-dức-Diễn, giáo dục và Dương-Hạc-Đỉnh, giám sát.

Lấy tư cách giữ tài chính, Trần-Mộng-Bạch hỏi đến tình-hình ngân-sách của đôi bên. Bên Thanh-Niên trả lời rằng, quỹ bên họ chỉ còn có năm chục. Điều đó sai sự thực, nhưng Trần Mộng-Bạch không nghi ngờ gì cả, cứ việc khai thặng tỏ là quỹ bên mình còn được năm trăm! Thế rồi bên Thanh-niên giao cho Bạch năm chục, nhưng lập tức lại xin lại một trăm để làm tiền lộ-phí cho Lê-duy-Điểm sang Tàu, trả lời cho anh em bên ngoài rõ sự hợp-nhất của hai Đảng.

Tổng bộ lập xong rồi, đến việc lập Kỳ-bộ. Trần-văn-Cung, Trần-Mộng-Bạch và Tổng-Oánh được anh em giao cho việc tổ-chức Kỳ-bộ miền Trung. Tổng-Oánh khi ấy ở Huế, liền hẹn anh em họp ở núi Ngự-Bình. Đúng ngày, các đại biểu các tỉnh của bên « Việt Nam » lục-tục về Huế, nhưng chờ mãi ở trên đỉnh Ngự-Bình thì chỉ được nghe tiếng gió thổi, thông reo, chứ chẳng thấy bóng vía ông rề con cụ Phan đâu cả! Tuy

vậy, anh em cũng cứ khai hội, vì bên Thanh-Niên đã có Trần Văn Cung làm đại biểu. Mở đầu, Cung « chửi » ngay các đảng viên bên Việt-Nam, chỉ toàn những công chức, những nhà buôn, những quân tư bản thù địch của chủ-nghĩa công-sản! Chửi xong, Cung đứng dậy đi thẳng! Thế là hội-đồng giải tán, chẳng quyết nghị được điều gì!

Kỳ bộ ở Trung tui thế! Kỳ bộ ở Bắc cũng chẳng khác gì! Các anh em Thanh-Niên ở Bắc với biểu đồng tình với Ngô-dức-Diên và Tôn-Quang-Paiệt, song không chịu góp tiền vào quỹ công cộng, mà cũng không bằng lòng làm tờ trình công việc về Tổng-bộ ở Vinh! Về phần trong Nam, cụ Tú-Kiên chờ mãi Nguyễn-văn-Lợi là đại-biểu bên Thanh-niên, đề tổ-chức lại kỳ bộ nhưng chẳng thấy Lợi đâu cả!

Thế là kỳ họp nhất đầu tiên đã không nên công chuyện gì!

Thấy rằng anh em bên Quảng-châu không có thực lòng hợp tác, chẳng qua chỉ tìm cách cướp đồng chí và xoay tài chính của đảng mình, anh em bên « Việt-Nam » bên quyết-nghị coi hội « Thanh-Niên » là địch đảng, và tìm cách tranh đấu. Đảng bắt đầu tổ-chức lại, theo như chương-trình đã cùng sửa đổi với bên Thanh-Niên. Bao nhiêu tán-

trợ đảng - viên, khai trừ ra hết, Chỉ để lại
có các đồng-chí già, như hai cụ Lê Huân và
Cử-Ngò, và ủy cho chuyên việc giao thiệp với
các người giúp tiền cho Đảng. Đối với bọn
ở ngoài về, tuy có đi lại, song không cho họ
biết các chuyện bí-mật trong Đảng.

Kỳ-bộ Trung-kỳ tổ-chức lại. Phan Kiêm Huy,
Đào xuân Mai và Thân Trọng Phước được
cử làm, ban Thường-trụ. Các tỉnh bộ thì
mới thêm có tỉnh Quảng-Ngãi. Còn các tỉnh
khác, Đảng cũng cử người đi tuyên truyền
đề lập thêm tỉnh-bộ, nhưng không đâu lập
được cả. Ở Bắc-kỳ, chạm với thế-lực Thanh-
Niên, và nhất là Việt Nam Quốc Dân
đảng, nên không sao mở thêm được thế-
lực. Chỉ quanh-quần có mấy sinh-viên ở
Vinh, họp với Tôn-Quang Phiệt, tổ-chức nên
một kỳ-bộ làm thời mà thôi!

Ở Nam-kỳ, công-việc cũng tiến-hành rất là
chậm-chạp.

CHƯƠNG TRÌNH CỦA VIỆT NAM CÁCH MẠNG ĐỒNG CHÍ HỘI

Phỏng theo chương trình và điều lệ của
Việt Nam Cách mạng Thanh-niên đồng-
chí hội, Trần Mộng - Bạch thảo ra chương-
trình và điều lệ V. N. C. M. Đ. C. H. như sau
này :

I. — *Tên đảng* : Việt Nam Cách mạng đồng chí hội.

II. — *Mục đích* : Liên-lạc toàn dân Việt Nam, kết giao với các dân-tộc bị áp-bách, cùng các giai-cấp vô-sản ở các nước tư-bản hoàn cầu, để làm :

a) Quốc gia cách-mạng ;

b) Thế giới cách mạng.

III. *Phương lược hành động* : Phương lược này chia làm ba phần :

1) Thời kỳ bí mật dự bị, gồm có :

a) Thu nạp đảng-viên trong toàn xứ Đông-dương và tổ-chức thành những tiểu-đoàn ;

b) Dự bị hết thảy mọi cái cần-thiết cho công cuộc cách-mạng. (Quân lính, khí giới, vãn vãn)

2) Thời kỳ quá độ, tuyên truyền bán công khai (diễn-thuyết, phát truyền đơn, xui dục bãi công, vãn vãn)

3) Thời kỳ công-khai, gồm có :

a) Đạp đổ chính-phủ để cướp lấy chính-quyền ;

b) Tổ chức trong nước theo chế độ cộng sản.

IV. — *Tư cách đảng viên* : Đảng viên phải là người Việt-Nam, không kể trai, gái, ít nhất là hai mươi tuổi, và phải biết đọc, biết viết hoặc quốc ngữ, hoặc chữ Pháp, chữ

Hán, mà quyết tâm phấn đấu trong hàng ngũ của Đảng.

V. — *Nghĩa vụ đảng viên*: Phạm đảng viên, đều phải:

1) Giữ bí mật về công việc của Đảng;

2) Đóng tiền nguyệt - cấp: những người thường, mỗi tháng 0\$?0; các công - chức 5 phần trăm số lương. Và phải vui lòng quyên giúp khi Đảng cần dùng đến tiền.

3) Tìm cách lấy thêm đồng chí;

4) Dự các cuộc hội đồng;

5) Trình bày công việc mình làm trước hội đồng; phát biểu ý-kiến và bình luận ý kiến của người khác;

6) Quan sát và phê bình các hành vi của đồng-chí, và huấn luyện đồng chí;

7) Tuyên truyền trong quần-chúng;

8) Báo - cáo đảng biết những đã tâm cùng các hành vi của bọn cầm - quyền, nếu mình được biết.

VI — *Hình phạt*: Những đảng viên phạm các lỗi kể dưới đây, tùy trường hợp nặng nhẹ, sẽ phải xử-tử, hoặc khai trừ tạm thời hay vĩnh-viễn:

1) Phản đảng;

2) Tiết lộ tên đồng chí hoặc tên đảng; 18 cáo chương trình hoặc phương - pháp hành-động của Đảng;

- 3) Không phục tùng mệnh-lệnh ;
- 4) Vắng mặt hội - đồng, hoặc không đóng nguyệt liễm luôn hai tháng ;
- 5) Bỏ nhà đi không báo-cáo trước ;
- 6) Nói xấu đồng-chí ;
- 7) Lười biếng hoặc chơi bời phóng lãng (rượu, thuốc-phiện, trai gái).

***

QUY - TRÌNH

I. — Tổ chức đại cương

Trong V. N. C. M. Đ. C. H., quyền tối cao là ở Tổng - bộ. Dưới Tổng - bộ có ba kỳ-bộ (Trung, Nam, Bắc), và dưới kỳ - bộ là các liên-tỉnh-bộ. Mỗi liên-tỉnh-bộ, gồm có vài, ba tỉnh-bộ. Người trong tỉnh-bộ là cử đại - biểu ở các đại-tổ lên. Mỗi đại-tổ coi nhiều nhất là năm, và ít nhất là ba tiểu-tổ.

II. — Mỗi tỉnh bộ, hay mỗi cơ quan thượng cấp, đều có một chấp hành ủy viên hội, gồm có :

- 1) Một Bí-thư ;
- 2) Một giao thông ;
- 3) Một tài chính ;
- 4) Một giáo dục ;
- 5) Một tuyên truyền ;
- 6) Một củ-sát ;

7) Một tờ-chức ;

8) Một điều-tra.

Nếu không đủ người, thì mỗi người có thể coi kiêm hai, ba việc, miễn là các người ấy phải cùng ở một miền.

III — Hội đồng

Kỷ hạn hội đồng của mỗi cơ quan định như sau này :

Tiểu tổ mỗi tuần lễ một lần ;

Đại tổ mỗi tháng hai lần ;

Thanh bộ mỗi tháng một lần ;

Liên tỉnh bộ mỗi tháng một lần ;

Kỷ bộ sáu tháng một lần ;

Tổng bộ mỗi năm một lần ;

Ngày và nơi họp do bí - thư chỉ định, và do giao thông báo cáo cho anh em biết. Các ban thường - trực của mỗi cơ-quan mỗi tuần-lễ phải họp một lần.

Mỗi kỳ họp phải định một nghị - án, gồm có :

1) Định kế thoát - thân (tìm cách trả lời, khi lỡ ra đương họp mà bị bắt) ;

2) Bầu chủ tịch ;

3) Bí-thư tuyên-bố lý do khai hội ;

4) Báo cáo (Đọc các tờ trình) ;

5) Đọc các đề-nghị ;

6) Chốt vấn ;

7) Diễn giảng về một vấn đề cách mạng ;

8) Phê bình ;

9) Giải tán.

IV. — Thu nạp đồng chí mới

Việc thu nạp đồng chí mới, gồm có bốn thời-kỳ :

1) Xét xem công đức và tư đức người ấy thế nào ?

2) Tìm cách giao thiệp để dò biết tư tưởng chính-trị của người ấy, và tuyên truyền sơ lược về chủ - nghĩa cách mạng ;

3) Công nhận làm đảng viên dự bị ;

4) Công nhận làm đảng viên chính-thức ;

Nếu qua thời kỳ thứ hai mà người ấy xét ra có thể thu nạp được, thì nên giới - thiệu cho biết một người trong tiểu - tổ mà bản phải làm việc sau này, hai bên lạ mặt nhau thì tốt hơn. Sau khi đó, người đỡ đầu kia sẽ hỏi vấn bản về lý-tưởng và chính kiến ; hỏi xem có tán thành cách mạng hay không. Thế rồi bản phải cam đoan ;

1) Giữ bí-mật cho đảng ;

2) Trung thành với Đảng và hết sức hy sinh cho Đảng ;

3) Tuyệt đối phục tùng mệnh lệnh của Đảng ;

4) Không bao giờ được ly-đảng.

Đủ ngàn ấy điều kiện rồi, mới có thể thu nạp vào Đảng. Nếu thuận tình như thế thì phải tuyên thệ trước các đồng - chí, xin hết lòng giữ lời hứa, và sai lời xin cam chịu Đảng trừng phạt.

Khi đó, người đỡ đầu sẽ tuyên - bố là Đảng đã công nhận cho người ấy làm đảng viên dự bị, nói cho biết tên Đảng, mục-dịch Đảng; đọc cho nghe các nghĩa-vụ của Đảng viên và các hình phạt đối với kẻ không làm hết nghĩa vụ. Lại dạy cho biết những ý-tứ khôn ngoan, đề khỏi tiết-lộ việc đảng, và đề che mắt bọn đương cục, không sinh lòng ngờ vực. Sau hết, lúc khi bị bắt thì phải giữ thái độ thế nào. Người đồng chí mới ấy sẽ tập sự dưới quyền kiểm sát của người giới - thiệu, và chỉ liên lạc với một mình người ấy mà thôi. Cứ đứng ra thì người ấy phải theo học lớp huấn luyện về chính trị mở ra ở các nơi đô thị lớn. Lớp ấy sẽ gồm có một phần lý thuyết và một phần thực hành.

Phần lý thuyết gồm có những đại-cương về các chính thể; những khái - quan về tình hình chính-trị ở các cường quốc; và những bài nghiên cứu về các nỗi tai hại của chính sách thuộc địa; về lịch sử các cuộc vận-

động cách-mạng ở Đông-dương, tổ chức ra sao, và thất bại thế nào, vân vân.

Phần thực hành là đem thử thách tài năng của người đảng viên trừ bị, nghĩa là giao cho họ việc lật vật, ví dụ như truyền mệnh lệnh cho một đồng chí; giao thiệp với một người nào đó, để xét xem tình cách và hạn kiểm ra sao, vân vân. Đôi khi lại phải diễn-giảng về một vấn đề chính trị nữa.

Cả hai phần đồng thời cùng dạy. Nếu không theo học nổi, thì việc huấn luyện cách mạng cho người ấy là việc của người đã giới thiệu vào. Những sách vở cách mạng, Đảng sẽ cho mượn mà xem, và xem xong phải làm bài tóm tắt, đưa trình người huấn luyện. Nếu thiếu sách vở cách mạng, thì dùng những sách, báo thường cũng được, nhưng phải giảng giải theo một cách riêng.

Trong thời kỳ tập sự vào khoảng ba tháng trời, người đảng-viên, mới ấy phải tỏ ra là người có can đảm, có nhiệt tâm đối với những công việc do Đảng giao cho làm. Nếu xét ra còn chưa đủ tu cách, thì lại phải tập sự thêm ba tháng nữa. Nếu lại vẫn kém cỏi như trước, thì sẽ bị xóa tên trong danh sách đảng-viên.

Khi nào được nhận làm đảng-viên chính thức thì sẽ được đến họp với các bạn trong

tiêu-tổ; được đọc chương trình, điều lệ của Đảng; được nhận một nhiệm vụ nhất-dịnh, và được Đảng đặt cho một cái bí danh.

V. — Việc tổ chức ở trường, các làng và các xưởng thợ.

Các Đảng viên phải len lỏi vào các trường học, các xưởng thợ thuyền và các làng nhà quê, để liệu cách tuyên truyền chủ nghĩa của Đảng. Bất đâu cần nhất là phải bài trừ các thói xấu, các tục mê tín, phải ho báo sự bợp quần và dạy quốc ngữ cho những người dốt nát.

***

Trong khi thi hành bản chương trình, điều lệ mới này, anh em trong Đảng lại lập ra một cuốn tiếng lóng để dùng vào việc thông tin; và một tập âm hiệu để dùng vào việc tìm nhau nữa!

Cũng bởi vậy, khi muốn làm cho một đồng-chí nhận được mình, thì phải sờ lên gáy ba lần, và trao đổi các âm hiệu cho nhau. Về các thư dài, thì dùng chữ A-mi-dông làm mực bí mật. Về các thư ngắn thì dùng tiếng lóng và viết vào các danh thiếp thường. Đại khái:

Kính chúc bình an, nghĩa là: Tổng bộ cho đời:

Kính chúc kịm an, nghĩa là : Phải đóng
tiền !

Kính chúc bình an, nghĩa là : Phải làm
tờ báo cáo.

Trong khi cần-kiếm quá, các đảng-viên có
khi phải triệu tập bằng giấy thép. Thế
nhưng « Anh đến ngay ! », thì đổi là « Tôi
đến đây ! ». Còn họp ngày nào thì cộng
ngày ấy với một con số đã hẹn nhau.
Những giấu hiệu ấy dùng ít lâu lại phải
đổi ngay. Và các đồng-chi bất-đắc-dĩ hãy
nên dùng đến, Đảng-viên mới sau khi được
đặt bí danh sẽ được biết đến những ám
hiệu và tiếng lóng thông thường. Thế nhưng
những điều đặc biệt quan hệ, thì chỉ có
người bí mật ở Tổng bộ mới được biết đến,
và chỉ khi cần lắm, mới được báo cho các
anh em khác biết.

***

Vào khoảng tháng chín năm 1927, chính
phủ Pháp đem lòng nghi, đổi Trần - Mộng-
Bạch lên Ban-Mê-Thuốt. Bạch giao công việc
Tổng - bộ lại cho Phan-Kiểm-Huy đứng đầu.

Vừa nhận công việc xong, Huy nghĩ ngay
đến việc cử đại biểu sang Quảng - châu, để
hào cho anh em bên ngoài biết việc họp
nhất trong hồi tháng bảy đã thất bại một
cách đau đớn !

Tôn-quang-Phiệt nghe tin các người bên Thanh-Niên sắp cử đại biểu sang Tàu, liền về Vinh yêu cầu Tổng bộ nhân dịp ấy tuyên lấy ít người gửi sang du-học. Huy bằng lòng ngay, và định cử Trần - Hậu - Toàn đi. Toàn là đảng viên mới, khi ấy học tư ở Hà Nội. Huy cho gọi về, và bảo cho biết mệnh lệnh của Đảng.

Trong một buổi hội-dồng Tổng-bộ họp ở nhà Huy, Huy cho Toàn biết rõ tình hình hai đảng Cách-mạng, và những chuyện thất bại về việc điều - đình hợp nhất từ trước đến bấy giờ. Thế rồi Tổng-bộ ủy cho Toàn, phải sang Quảng - châu trình với Tổng - bộ Thanh - Niên ở đấy, về việc người ta không tuân theo những mệnh - lệnh giao cho Lê-duy-Điểm truyền về. Nhưng cần nhất là phải xem xét thái-độ của anh em Quảng-châu, có thật lòng muốn hai Đảng hợp nhất, hay chỉ tìm cách để phá nhau và lợi dụng nhau cũng như các anh em Thanh-Niên trong nước? Nếu anh em quả có thành ý, thì phải hạ nghiêm lệnh cho bên trong, phải cùng nhau hợp tác một cách chặt chẽ. Bằng không thế, thì Toàn phải bỏ Quảng-Châu mà về ngay Trung-kỳ.

Toàn vâng lời. Huy liền giao cho 180 đồng bạc làm lộ-phi. Rồi đó Toàn theo đường xe

lừa mà ra Hà-Nội, tìm Tôn Quang-Phiệt đề
hỏi thăm đường lối qua biên-giới.

Đèn dầy, Phiệt lại giới-thiệu với Toàn
hai người nữa đề cùng đi sang Quảng-Châu.
Một người là Đồ Nguyên, tư cách bình thường.
Hắn sang Tả để xem cho biết cách hoạt-
động của anh em bên ấy, định về nước
mà làm cách mạng! Nhưng kiện thì hắn chưa
là người của Đảng nào cả! Một người nữa
là một giáo-viên bị cách vì cơ chính-trị.
Sách đã từng xin vào Đảng, nhưng Phiệt
không cho vào, vì cơ Sách nóng nảy quá!
Khi ấy thì Sách hết sức công-kích những
hành-vi của anh em Thanh-Niên ở trước
mặt Phiệt! Và đã nhiều lần tỏ ý muốn có
đội sang Tàu đề tố-cáo các hành-vi ấy với
anh em bên ngoài. Phiệt tin lòng, nhân giúp
tiền cho Sách đề Sách cũng đi với Toàn. Kỳ-
thực thì Sách vào hội Thanh-Niên đã lâu!
Mục-dịch Sách sang Tàu, không gì khác là
tìm cách phá tan kế-hoạch của anh em bên
Việt-Nam lần ấy! Những lời Sách nói với
Phiệt, chẳng qua là tìm cách đề lợi dụng
Phiệt thôi vậy!

Tất cả bọn đi lần ấy do Lê-Xuân làm
hướng-dạo, đưa qua biên-giới. Dọc đường
không xảy ra chuyện gì cả. Tới Quảng-Châu,
Toàn vào yết-kiến Lâm-dức-Thụ đề trình

bảo sự mệnh của mình.

Lâm-đức-Thụ, tức là Hoàng Trấn-Đông, tên thật là Nguyễn-công-Viễn, một yếu-nhân trong Tổng-bộ Quảng-Châu bấy giờ. Các bạn muốn biết rõ về người này, hãy đọc chuyện Phạm Hồng-Thái trong quyển « Các nhà liệt sĩ Việt-Nam ».

Lâm-đức-Thụ báo cho Toàn biết, Tổng-bộ bên ngoài sẽ ra lệnh cho anh em Thanh Niên bên trong phải thực hành ngay việc hợp nhất hai Đảng. Thụ lại khuyên Toàn nên về ngay trong nước, để trả lời cho Trần-Mộng-Bạch rõ ràng:

Việc hợp-nhất không khó... ăn gì cả; miễn là :

1) Hai bên phải bỏ dứt những mối ngờ-vực lẫn nhau;

2) Cứ đặt Tổng-bộ ở Quảng-Châu như cũ!

3) Cấm đảng viên không ai được có đầu óc đảng phái;

4) Mỗi xứ tổ-chức nên một kỳ-bộ;

5) Bao nhiêu vấn-đề quan-trọng đều phải trình lên một hội-đồng có đủ đại-biểu của các kỳ-bộ xét định;

6) Cố hết sức gửi tiền và phái học sinh sang Quảng-Châu.

Nhận lời, Trần-hậu-Toàn liền cùng Lê-Xuân

trở về, để mưu tính công việc hợp nhất. Họ chỉ ở lại Quảng-châu có mười ngày.

Được tin Toàn về, Phan Kiêm-Huy liền họp Tổng-bộ ở trên núi Lam Thành để đón tiếp sứ giả. Toàn trình lại công việc ở ngoài. Theo ý Toàn thì những việc thất bại về các cuộc hợp nhất, chẳng qua là bởi anh em bên trong hiểu lầm nhau. Chứ xem ý tứ thì anh em bên ngoài đối với việc hợp nhất quả là có lòng sốt sắng... Cuối cùng, Toàn cho biết nay mai Lê - Xuân sẽ tới Vinh, đề cùng anh em, thực hành cho xong hẳn việc ấy. Nghe lời Toàn thuật lại, các đồng - chí đều tỏ ý vui mừng.

Sau tám hôm, Lê - Xuân tới Vinh. Nhưng chán ngán biết bao! Hẳn lại nói với anh em rằng, vừa nhận được điệp tin ở Quảng-châu gửi về, báo hãy hoãn việc hợp nhất, đề chờ lệnh mới!

Tổng-bộ của bên Việt-Nam rất đỗi ngạc-nhiên về thái-độ quái gở ấy, đôn lại phái Trần-Hậu-Toàn sang Quảng-châu để hỏi cho biết rõ lý-do. Toàn nhận lời, lại cùng sang Tàu với Lê-Xuân, nhưng ngày 13 tháng Giêng năm 1928, đi tới Đông-Đăng thì riêng Toàn bị bắt, giải về giam ở Hà-Tĩnh. Đồ Nguyễn sang Tàu lần trước, toàn ở lại làm việc, nhưng bị anh em đuổi về, vì không đủ tài học. Riêng có

Nguyễn-Sĩ-Sách thì lưu lại Quảng - châu, và
mãi khi Toàn bị bắt rồi, Sách mới trở
về.

Sau khi Trần-Hậu-Toàn bị bắt, Phan-Kiểm
Huy lại giao thiệp với Trần-văn Cung và
Nguyễn văn Lợi, hai người trọng yếu của
Thanh Niên ở Vinh, để tiếp tục điều đình
về việc hợp nhất. Cung cho rằng: Việc đó
vẫn còn có thể làm được; anh em không
nên vì việc hợp nhất các kỳ-bộ bị thất - bại
mà vội đã nản lòng. Thế rồi Cung và Huy
cùng mấy đồng - chí nữa của cả đôi bên, tổ
chức thành một liên tỉnh bộ Thanh, Nghệ,
Tĩnh, để làm cơ-sở cho việc hợp nhất. Sau
đó, cả hai bên lại cử người để tổ chức cho
mỗi tỉnh kẻ trên có riêng một tỉnh-bộ. Thế
nhưng công-việc chẳng tiến hành được bước
nào cả. Sau cuộc họp tổ chức liên-tỉnh-bộ ở
nhà Phan-Kiểm-Huy, anh em bên Thanh-Niên
cố sức lánh mặt các anh em bên Việt-Nam.
Có gặp nhau cũng chỉ nói những chuyện
bóng phèng, chứ chẳng dám động gì đến
công việc hợp nhất cả. Huy chỉ còn có thể
gặp được Phan Quốc - Thụy là đại - biểu của
Thanh - Niên, mà than thở về sự thất bại
lần nữa của công cuộc hợp nhất mà thôi!

Tuy vậy, cách anh em Việt-Nam vẫn chưa
thất-vọng hoàn toàn! Anh em cho tất cả mọi

việc ở làng chỉ là bởi tính tình nhỏ nhen và
kiêu hãnh của mấy người bên Thanh-Niên.
Ta còn có thể tìm trong đó lấy những người
có kiến thức hơn, có tâm đức hơn, mà bàn
tính cho xong việc được!

Đầu năm 1928, Nguyễn Sĩ-Sách ở Tàu về,
đến thuyết Phan - Kiên - Huy, và được Huy
đem lòng tin cậy. Huy liền cất Sách vào tổng-
bộ để chuyên coi về việc giao thiệp với bên
Thanh-Niên. Nhiều đồng-chí bất bình về việc
ấy, cho rằng một người mới vào Đảng không
thể cho vào ngay Tổng - bộ được! Rồi các
đồng - chí triệu tập Hội đồng để bàn luận
riêng về việc ấy. Hội đồng quyết nghị, cứ
để Sách ở Tổng-bộ, nhưng không được quyền
dự hội - đồng. Công việc của Sách chỉ là
đứng giữa liên-lạc với các anh em bên Quảng-
châu. Và có thì giờ rỗi, thì dịch những sách
chính trị bằng chữ Hán hay chữ Pháp ra quốc-
ngữ cho anh em đọc!

Từ đó Sách thường liên lạc với Huy, viết
những tờ trình về công việc bên hội Thanh
Niên, nhưng chẳng có lý thú gì cả! Thấy
Sách làm ăn như vậy, Huy có ý hoài nghi
và bắt đầu không tin cậy nữa. Đôi khi
Sách có hỏi về việc bên Việt-Nam, thì Huy
cũng trả lời một cách hàm - hồ, qua quýt,
mà thôi!

Trong thời kỳ ấy, Đảng quyết nghị mở những lớp dạy về chính trị, đã có định trong quy trình, đề dạy cho đảng-viên, các thường thức về cách mạng, để có thể làm thời đối đáp lại các anh em Thanh Niên. Vì anh em Thanh-Niên, sở trường nhất là về lối lý-luận. . . Và thường khi công - kích anh em bên Việt Nam không biết gì về các vấn-đề chính-trị, và không làm việc theo phương pháp của Đệ-Tam-Quốc-Tế. Theo ý bên Thanh Niên, thì chỉ có đảng Quốc-tế ấy mới có một chủ-nghĩa cách-mạng chân chính mà thôi!

Cũng vì muốn phản-đối lại những lời công kích ấy mà Tổng-bộ ở Vinh mới tìm tới các sách vở dả-phá chủ-nghĩa cộng sản, hoặc bằng chữ Pháp, hoặc bằng chữ Hán, rồi đem dịch ra Quốc-ngữ, để đảng viên nào cũng có thể đọc được. Thế nhưng giao thiệp với các anh em ở Quảng-châu, thì Đảng vẫn tự nhận mình là theo Cộng sản, và hết sức giữ bí mật về việc tuyên-truyền phản-cộng ở trong.

Cũng vì thế nên những sách vở ấy, Đảng phải tải xuống chừa cả ở một cái thuyền, chứ không dám để ở nhà Phan-Kiên-Huy, vì ở đó thường có các anh em Thanh-Niên lui tới. Mỗi khi có rồi, Huy lại xuống

thuyền mà làm công việc dịch sách. Thuyền ấy cắm ở trong sông Bến Thủy, và Trần-hậu-Tùng ở luôn đó cả ngày lẫn đêm. Thấy luôn trong ba tháng mà con thuyền cứ cắm mãi một nơi, người trưởng - phố lấy làm lạ liền xuống thuyền hỏi giấy má. Nhưng giấy má không có, hẳn liền dọa đi trình nhà chức trách. Tùng vội vàng chuyển sách-vở lên nhà Phan-Kiểm-Huy và chôn cất đi một chỗ. Còn cái thuyền thì giao trả chủ cũ, anh em cũng chẳng đòi lại tiền mua hồi trước nữa!

Tháng Hai năm 1928, Tổng-bộ Tân - Việt cách mạng đảng họp đại hội đồng ở trên núi Thuận-Nhân đối diện với đền Linh-Cảm. Dự nghị có cụ Tú-Kiên, Hà-nuy-Tập, đại biểu của Nam-Kỳ; Phan Kiêm Huy, Đào-xuân-Mai, Thân trọng Phước là các ủy - viên thường trực, và Hoàng đức Thi, ủy-viên dự khuyết. Nguyễn-sĩ Sách nhờ tàu đến không kịp. Tôn-Quang-Phiệt thì ốm không về được! Phan-Kiểm - Huy, lấy tư cách là bí thư, đọc tờ báo cáo về tình hình của Đảng như sau này:

Công việc tổ chức

Tính đến ngày ấy, Đảng đã có được 42 tiểu - tổ, mỗi tiểu - tổ có từ 3 đến 5 người, chia ra:

Trung Kỳ . .	}	Nghệ An	9	tiêu-tổ
		Thanh Hóa	7	—
		Hà Tĩnh	8	—
		Huế	3	—
		Quảng Ngãi	3	—
Nam Kỳ.			7	—
Bắc Kỳ.			5	—

Các học sinh đoàn

Mới có hai nơi có : một đoàn ở Vinh, 3 người, và một đoàn ở Hà-Tĩnh 5 người.

Các công đoàn

Đảng chưa có thế lực gì trong giới công nhân. Trước sau cũng mới chỉ có một mình Đĩ-Hảo là người thợ vào Đảng ngay từ lúc Đảng mới thành-lập. Thế nhưng đối với các bạn bè, Đĩ-Hảo chẳng tuyên truyền được thêm người nào cả.

Phan-Kiểm-Huy lại trình hội đồng biết rằng nhiều người đã bỏ Đảng mà sang bên Thanh-Niên. Trong sáu mươi người mới vào đảng, thì có đến bốn mươi lăm người đã đổi dạ thay lòng như thế. Quý của Đảng thì chỉ còn có hai trăm bạc, vì đã tiêu về các việc phái người sang Tàu nhiều quá! Mà sự đi lại ấy đã vô ích, vì câu chuyện hợp nhất giảng giải mãi chẳng có kết quả gì. Chẳng những thế, thái độ bên anh em Thanh-Niên

lại càng ngày càng trở nên kiêu hãnh khó chịu!

Cụ Tú-Kiên và Hà-Huy-Tập thì trình hội đồng biết, ở Nam-kỳ mới có một chính đảng mới, do Nguyễn-An-Ninh đứng đầu. Hai người hỏi anh em có nên liên lạc với họ không? Anh em trả lời, hãy nên xem xét cho kỹ càng đã, rồi mới có thể quyết định được!

Việc quan trọng nhất đem bàn trong kỳ hội đồng này lại vẫn là việc hợp nhất với Việt Nam cách mạng thanh niên đồng chí hội. Anh em quyết nghị phải cử một đại biểu khác sang Quảng-châu để điều đình với Tổng-bộ hội Thanh-Niên ở đấy. Phan-kiểm-Huy đề cử Nguyễn-Sĩ Sách, và được mọi người biểu đồng tình. Hội đồng bắt đầu bàn từ tám giờ sáng, đến mãi hai giờ chiều mới giải tán.

Chương trung tuần tháng ba, năm 1928, Phan-kiểm-Huy đưa cho Nguyễn-Sĩ Sách món tiền trăm bạc, để làm tiền lộ phí sang Tàu. Cuối tháng tư thì Sách về đem về cho một bức thư trả lời bằng quốc ngữ. Thư như sau này:

« Các đồng-chi thân mến,

« Đã hơn sáu chục năm nay, nước ta chịu
« dưới quyền đô-hộ của quân Đế quốc. Sở
« dĩ chúng ta không lấy lại được quyền

« độc-lập, chính là vì chúng ta không biết
« đồng tâm. Hội chúng tôi lập lên là cốt
« để gây một cuộc Cách mạng ở đất Việt-
« Nam. Vậy bất cứ đảng Cách-mạng Việt
« Nam nào, không cần phân biệt màu sắc
« chính trị chúng tôi đều vui lòng hợp nhất
« cả. Các anh em phái người sang yêu cầu
« hợp nhất với chúng tôi. Thế nhưng hội
« chúng tôi đã tiến hơn Đảng các anh em
« nhiều. Vậy chỉ có một cách là đem hết
« đảng viên bên ấy, cho sát-nhập vào với
« các tiêu-tổ của hội chúng tôi, niệm đã có
« ở khắp mọi nơi, như thế tức là hợp nhất.
« Trong ba tỉnh miền Bắc Trung-kỳ, Đảng
« của anh em cũng kê là có phát đạt ! Vậy
« chúng tôi sẽ lựa lấy vài, ba người trong
« các anh, cho dự vào tỉnh-bộ của chúng
« tôi.

« Kính chúc các anh em thành công, và
« hăng hái làm việc !

« Tổng bộ V. N. C. M. T. N. Đ. C. H. »

Dưới bức thư có đóng một con dấu hình
bầu dục, khắc mấy chữ « Việt Nam Cách
Mạng thanh niên đồng-chí hội » vừa bằng
quốc-ngữ, vừa bằng chữ Nho. Mãi khi ấy,
các bạn trong đảng Việt Nam mới biết
được rõ tên của hội Thanh-niên. Còn trước
kia, anh em cứ tưởng hai bên cùng chung

một tên là « Việt Nam Cách Mạng đồng-chí hội ». Và cho được phân biệt, anh em trong nước gọi anh em ở ngoài là « đảng xuất dương ». Còn anh em ở ngoài thì gọi anh em trong nước là « đảng Trần », nghĩa là đảng của Trần-Mộng-Bạch.

Bức thư ở Quảng - châu gửi về, đối với « đảng Trần » thật là hỗn xược ! Anh em trong nước thấy rõ rằng anh em ở ngoài đã khinh thị mình quá ! Tuy vậy, tình thế thật là khó xử, vì bên Thanh-niên vẫn cứ tiến hành việc tranh đấu để thu hút lấy hết cả đảng viên bên này ! Muốn tránh cho khỏi mọi kết quả không hay, nhiều anh em ở ôn hòa, không muốn gây chuyện đảng tranh, mong các đồng - chí cố bớt giận làm lành, cố tìm cách để hai đảng có thể cùng nhau hợp nhất. Thế nhưng nhiều người thì không thể nhận được, yêu cầu Đảng nên tuyệt giao với cánh Quảng - châu, và coi hẳn là cứ địch, chứ chẳng liên lạc, điều đình gì cả !

Hai bên ý kiến đã xang đột như nước với lửa, Tổng-bộ phải triệu tập hội-đồng để giải quyết vấn đề ấy. Thân-trọng-Phước liền đi mượn cái ô tô của người bạn là Đặng-duy-Phước. Ngoài Thân-trọng-Phước ra, còn có Hoàng-đức-Thị, Nguyễn-sĩ-Sách, Đào-xuân-Mai, Ngô-đức - Diên, Nguyễn-sĩ-Khánh cùng lên ô-tô,

theo đường thông quốc đi về phía Xã-Đoài. Khi xe đi quá Quán-Bánh, anh em cho dừng xe, rồi tắt hết đèn đi mà cùng nhau bàn-bạc. Thật là làm việc trong bóng tối!

Bấm đèn pin móc ở túi ra, Đào-xuân-Mai mở bức thư ở Quảng-châu gửi về ra tuyên đọc! Rồi đó cuộc tranh luận trở nên rất náo-nhiệt. Ngô-Đức-Diên và Hoàng-đức-Thi cho lời thư là du côn, và những đề nghị trong thư là gây chuyện, nhất định đòi tuyên bố tuyệt-giao với « đảng xuất dương ». Thế nhưng đa số thì tán thành ý kiến của Phan-Kiên-Huy, xin cứ kể tục việc điều đình hợp nhất! Rồi đó Huy và Sách được cử làm đại biểu để bàn việc với anh em Thanh Niên.

Nơi họp không được chắc chắn nên hội-dồng chỉ có nửa giờ. Xong đó, các bạn lại lên xe trở lại thành phố Vinh.

Hai đại biểu bắt đầu làm việc ngay. Sau mấy cuộc gặp gỡ, Sách hẹn Huy đến nhà Tổng-Oánh đề cùng các đại-biểu Thanh-Niên quyết định cho xong vấn-đề hợp nhất. Đúng ngày hẹn, Huy cùng Sách đến nhà Tổng-Oánh, gặp ba người bên Thanh niên, toàn là lạ mặt cả. Chương trình nghị-sự trong buổi hội-dồng ấy chỉ gồm có hai câu hỏi:

- 1) Hai bên có thể hợp nhất được không
- 2) Nếu có thể được thì theo những điều

kiện thế nào ?

Về câu thứ nhất, toàn thể đều đồng ý là có thể được.

Về câu thứ hai thì Tổng-Oánh yêu cầu giải tán ngay Việt Nam Cách-mạng đồng-chí hội. Xong đó, những người khá thì lựa thu nạp vào hội Thanh - Niên ; còn những phần tử xoàng thì bỏ rơi !

Đề nghị ấy lại được toàn thể tán thành, trừ có Phan-kiêm-Huy. Huy kinh - ngạc hết sức, nhất định không chịu theo, dù cho đa số quyết nghị nữa mặc dầu ! Nhưng Nguyễn-sĩ-Sách cố nói cho Huy rõ những lý do cần phải giải tán Việt-Nam. Và muốn cho Huy ngã lòng, Sách tuyên bố từ nay không còn là người trong hội Việt Nam nữa : Từ nay Sách sẽ theo mệnh-lệnh của anh em Thanh-Niên mà làm việc !

Huy phản đối lại, nói rằng mình được các đồng-chí cử làm đại - biểu để bàn về phương - pháp hợp nhất mà thôi. Còn việc giải-tán Đảng là việc ra ngoài quyền hạn của mình, không thể ưng-thuận được. Và lại cái đề nghị của Tổng-Oánh thật là vô lý ! Nếu không bàn lại, tìm ra những điều-kiện phải chăng hơn thế, thì Huy xin giải-táp hội-đồng ! Mọi người không trả lời. Huy liền đứng dậy bước ra, dưới những cái nháy

mắt tình quái, và những nụ cười khinh bạc của bọn Tổng-Oánh.

Mãi khi đó Phan kiêm Huy mới chịu nhận rằng việc họp nhất là không thể được. Và Nguyễn - sĩ Sách đi lại với mình, chỉ là để thám thính nội tình của Đảng mà báo cáo cho anh em Thanh - Niên được biết. Chẳng những thế, bao nhiêu người bên Thanh - Niên giao-thiệp với bên này, chỉ là để biết cho rõ mà phá cho dễ, có thế thôi! Nhưng biết rồi thì sự đã muộn rồi!

Kỳ thực thì ngay từ lúc Sách báo Huy đến nhà Tổng-Oánh là Huy đã sinh nghi! Oánh là người mà tất cả anh em bên hội Việt-Nam phần nhiều là những người tử-đức rất tốt, đều đem lòng khinh thị! Ai cũng biết Oánh làm cách-mạng là chỉ lợi dụng Cách-mạng để lấy tiền mà chơi bởi phóng dăng! Đi đâu cũng dương danh là rồ cụ Phan và đồ đệ cụ, để đánh lừa những kẻ thực thà, ngu dốt! Thật là hần đã bán cụ đi để xoay tiền thiên hạ! Biết bao nhiêu nhà giàu đã đưa tiền cho hần ném vào những chỗ trời hoa đất rượu, mà lòng vẫn tin rằng đã giúp vào cho công cuộc của cụ Phan-Bội-Châu! Hễ nghe thấy ai tỏ ý muốn đi Tàu đi Xiêm, là hần lại tìm đến hứa giúp ngay! Thế nhưng khi nhận được tiền rồi

thì hẳn năm dài ở nhà ả đảo, đồ mặc kẻ
hết hơi mong đợi ! Đã ba, bốn lần hẳn đến
quyên tiền Trần Mộng Bạch và Hoàng đứ
Thi, mượn cơ là có công kia việc nọ. Nhưng
hai người đã biết rõ chân tướng của hẳn,
không ai bị mắc lừa cả. Vì thế mà Oánh
đem lòng thù tức, chỉ mong cho hội Việt-
Nam tan vỡ mà thôi. Đố chính là cái nguyên
nhân xui cho Oánh có cái đề-nghị vừa rồi !
Cho được dễ xoay, Oánh còn giắt cả cậu Huynh,
cậu Đệ con cụ Phan vào những chuyện lố;
thôi ! Thế những quốc-dân có mắt cả ! « Tiếng
lãnh đồn xa ! Tiếng dữ đồn xa ! » Người ta
đã vạch cho nhau rõ hành-vi của Oánh,
và cuối cùng là Oánh không còn lừa dối
được ai nữa ! Vậy mà sao anh em Thanh-
Niên lại lấy Oánh làm một tay trọng yếu ?
Có lẽ vì cơ Oánh đã giỏi về những thủ
đoạn làm tiền chãng ? Hay là dùng hẳn cho
dễ việc tuyên-truyền quần-chúng ? Vì cả
Quốc-dân này, ai là người không mến-phục
cụ Phan ? Có người nói rằng các hội viên
của Thanh-Niên ở Trung-kỳ hồi ấy, đa số
là những người như Oánh cả ! Trong óc những
người ấy, thì nửa là *tay chơi*, nửa là cộng
sản ! Câu phê bình có lẽ hơi quá đáng.
Nhưng ta nên rõ : khi mà hai đảng đã có
sự xung-đột, thì tránh sao cho khỏi có những

người bèn kém, nhỏ hơn, đặt điều ra mà
nói xấu lẫn nhau! Nếu ta đọc đến các báo
đảng phái ở Pháp hay ở Tàu, thì ta thấy
sự nói xấu nhau của các Đảng nước nhà
còn quá hơn ở nước người nhiều lắm.
Nhưng kẻ làm việc đời nhiều lúc cần phải
ngồi dè lên dư luận, giầy xéo lên dư luận.
Miễn là tâm địa mình có thể đối với Trời
Đất, Giang sơn mà không xấu hổ. Và hạnh
đồng của mình không đi trái với quyền
lợi, hạnh phúc của đại đa số dân chúng, thì
thôi!

Sau khi ở nhà Tống-Qian về Phan Kiêm
Hay trình đại cho các đồng chí biết rõ các
kết quả đau đớn của cuộc đời hiện tại
rồi Tống-bộ liền quyết nghị thời hạn việc
giao thiệp với các anh em bên Thanh Niên
Tống-bộ phái Đào-Xuân-Mai đi khắp các nơi
để báo tin bất hạnh ấy cho tất cả hội viên
hay Nhân dân thông tin cho các đại biểu
các kỳ-bộ, triệu tập một ủy đại hội nghị ở
Huế.
Sở dĩ việc đó giao cho Đào-Xuân-Mai, là vì
nhân dịp này vào Nam kỳ và sẽ ở luôn trong
ấy. Hơn một năm ở Vinh, Mai đã xin với
sén Mặt-Thăm làm một chân thiệp-tử, chấp
nhận Mai đi làm chân đó để thi hành
nhiệm vụ của mình giúp việc có lợi cho Đảng.

Thế nhưng lợi dân chẳng thấy, muốn cho có việc, Mai đã phải báo bắt Dương-Ngọc-Thụy không chịu nổi những cách tra tấn dã-man tàn nhẫn, Thụy là người bên Thanh-Niên đã phải khai hết mọi chuyện về bên Thanh-Niên! Cái hành-vi ám muội ấy đã để văng lên tâm hồn Mai! Một mặt sợ Mặt-Trấm ngộ một mặt sợ anh em Thanh-Niên chi-trích, Mai bên xin dời xa hẳn thành phố Vinh. Nhờ cụ Tú-Kiên thiếu người giúp việc, Đảng liền phải Mai vào đây.

Ở Huế, một mình Đào-duy-Anh cũng thấy công việc chậm trễ. Anh yêu cầu thêm đồng chí Đảng phải phái Phan-Đặng-Lựu và Ngô-dắc-Diêm vào.

Lựu nguyên là thư-ký sở Cảnh-nông. Từ khi vào đảng, đảng giao cho việc ở chức ở quê hương Lựu là huyện Yên-Thạnh. Khi ấy được lệnh của Tổng-Bộ sai vào kinh, Lựu liền giao công việc ở địa phương cho đồng chí khác để vào giúp việc Anh. Khi ấy Anh có mở một nhà xuất-bản, ra những sách truyền bá các tri-thức phổ-thông, nhất là về phương diện chính-trị. Những sách ấy gọi là « Quan-Hải-Tung-Thư ». Ngoài việc Đảng ra, Lựu cũng giúp Anh về việc dịch hết thuật các sách ấy. Kể ra, gián-tiếp cũng có ích cho việc tuyên-phương của Đảng. Còn

Ngô-dức-Diễn thì làm trợ-bút cho nhà báo « Tiếng Dân ». Cả hai người, vào đến nơi, đều được giữ một ghế trong tỉnh-bộ ở Huế.

Cuối tháng sáu năm 1928, kỳ-bộ Trung-kỳ đã họp ở Huế, ngay trong nhà Đào-duy-Anh. Ngoài đại-biểu các tỉnh-bộ ra, Trần Mộng Bạch ở Ban-mê-thuốt về qua Huế cũng có dự nghị. Sau khi đã báo cáo về công việc ở các địa-phương, kỳ-bộ bàn đến việc định chương-trình nghị-sự trong kỳ họp Tổng-bộ nay mai. Rồi quyết-nghị kỳ hội-đồng Toàn-quốc ấy sẽ mở giữa ngày « hội Tây » sắp tới nơi, và cũng lại ở kinh thành Huế!

Trần - Mộng - Bạch được anh em ủy cho khởi thảo một bản dự án tổ-chức lại hội. Phan kiêm Huy thì phải nhận tờ trình của các kỳ-bộ mà tóm tắt lại làm một tờ báo cáo chung về tình-hình của hội. Sau nữa, phải thông tri ngày họp cho tất cả các đại-biểu ba kỳ

TÂN VIỆT CÁCH MẠNG ĐANG

Khi ngày 30 Tháng Tư năm 1975, người
nắm quyền ở miền Nam, với sự đồng ý
của các tướng lĩnh Quân lực Việt Nam Cộng
hòa đã đầu hàng cho lực lượng giải phóng.

PHẦN THỨ NĂM

Đến nay, người dân miền Nam đã được
thực hiện quyền tự do dân chủ.

Ngày 30 Tháng Tư năm 1975, là ngày
lịch sử của dân tộc Việt Nam.

Thật là một ngày trọng đại, tại đây
An ninh cũng như công việc tiếp diễn
đều được tiến hành một cách tốt đẹp.

Ngày 30 Tháng Tư năm 1975, là ngày
lịch sử của dân tộc Việt Nam. Ngày
đó, người dân miền Nam đã được
thực hiện quyền tự do dân chủ.
Đến nay, người dân miền Nam đã được
thực hiện quyền tự do dân chủ.

PHẦN THỨ NĂM

TÂN VIỆT CÁCH MẠNG ĐẢNG

Khi quay về Vinh, Phan-kiêm-Huy ngẫu nhiên gặp Nguyễn Văn Hậu, một người có thế-lực trong hội Thanh-Niên. Hậu tỏ ý phản nản về thái-độ của bọn Tổng-Quản. Hậu khuyên Huy không nên nản-chí, và hứa sẽ hết sức giúp Huy cho việc hợp nhất chóng thành.

Nghe Hậu nói cũng bùi tai, Huy liền mời Hậu cùng đi với mình vào Huế, để cùng bàn công-việc với các anh em khác.

Chiều ngày 13 tháng bảy, tại nhà Đào-duy-Anh, các đồng-chí cũ cùng nhau họp bàn, đề dự bị về cuộc đại-hội của Tổng-bộ ngày mai. Phan-kiêm-Huy báo tin Trần-Mộng-Bạch vì bận việc riêng, ngày mai sẽ không đến được, nhưng chương trình tổ-chức lại Đảng thì Bạch đã giao cho Huy rồi. Kế Huy nhắc đến việc gặp Hậu, và những hy-vọng của

minh về việc hợp-nhất. Đề tỏ lòng tin cần với Hậu, Huy yêu cầu cho Hậu được dự vào cuộc họp ban ngày mai. Đa số phản-đối đề nghị ấy. Nhưng Huy cố sức phân trần :

— « Thừa cách anh em ! Hội Thanh-Niên hiện nay thật là một cái nạn lớn cho Đảng ta ! Đối với họ, một là ta hợp nhất được với họ ; hai là ta phải đấu tranh để tiêu-diệt họ. Không có lý gì ta lại tố-cáo họ với chính-phủ Pháp để phá họ cả, vậy ta phải cố hợp-nhất với họ. Nếu không, theo cái khẩu hiệu « vì mục-dịch không cần lựa-thủ-đoạn » của cộng sản, họ chẳng tha gì ta mà không tố-cáo ta với kẻ thù địch chung. Hiện nay thì họ đã công kích ta ra mặt, và tìm đủ mọi cách để phá-hại ta, và họ cho ta cản đường của họ. Cố nhiên người trong hội họ rất là bác-tập, có nhiều kẻ đáng cho ta khinh-bí nữa ! Thế nhưng thế lực tổ-chức họ mạnh hơn ta ; phương pháp tuyên-truyền, họ giỏi hơn ta. Nếu ta không hợp-nhất được với họ để kiểm chế họ đi, thì ta sẽ bắt buộc phải hòa ta cộng-sản hết ! Mà đó là một tai-hại lớn ! »

« Anh em nghe ! Huy nói có lý, liền quyết định phải hai người đến gặp Huyền với Hậu, xem Hậu quả có tham-hợp hay không ? Hai người ấy là Ngô-đức-Diễn và Trần-Ngọc-Danh.

Khi đến nơi chuyện thì Hậu tổ ra vẻ rất có
chân tâm, và hứa nếu được dự vào hội đồng
Tổng-bộ, thì đa số anh em quyết nghị thế
nào, Hậu sẽ xin phục tòng như thế!

Sớm ngày 14 tháng 7 năm 1928, hội-dồng
Tổng-bộ bắt đầu họp. Dự-ngị có Phan-kiêm-
Huy, Nguyễn-sĩ Khanh, Ngô-đức-Trị là ủy-viên
thường-trực; Đào-duy-Anh và Phan-đang-Lưu,
thay mặt cho kỹ-bộ Trung-kỹ; Trần-ngọc-
Danh thay mặt cho kỹ-bộ Nam-kỹ; Ngô-đức-
Diễn thay mặt cho kỹ-bộ Bắc-kỹ và Trần-văn-
Hạ thay mặt cho anh em Thanh-Niên.

Chương trình nghị sự như sau này:

- 1) Báo cáo về công việc trong Đảng;
- 2) Bàn về chương trình tổ-chức lại Đảng;
- 3) Thay đổi trụ sở của Tổng-bộ;
- 4) Bầu ủy-viên thường-trực của Tổng-bộ;
- 5) Giao-thiệp với các đảng khác;
- 6) Các việc linh-tinh.

Phan-kiêm-Huy, lấy tư cách là bí-thư của
Tổng-bộ đứng lên báo cáo tình hình. Tình hình
không có gì là lạc quan: Các đảng viên kẻ
thì ly đảng, kẻ thì bị trục xuất, còn thì phần
nhiều là không chịu hoạt-động. Tất cả đều
là bởi ảnh hưởng của hội Thanh niên làm
hại! Nói tóm lại thì so với hồi đầu năm,
thế lực Đảng không mở mang thêm được

chút nào cả. Rồi đó Huy nói đến việc hợp nhất với Thanh-Niên, đã tốn bao công trình mà cơ-hồ không có kết quả gì cả! Hội-đồng nghe báo cáo xong, liền xét đến chương-trình tổ-chức lại Đảng, do Trần-Mộng Bạch khởi-thảo. Sau mấy tiếng đồng hồ bàn cãi, anh em quyết nghị Đảng sẽ tổ-chức lại theo những cương-mục sau đây:

Tên đảng từ nay, đổi là *Tân-Việt Cách mạng đảng* ;

Mỗi tiểu tổ nhiều nhất là gồm có sáu đảng viên ;

Sáu tiểu tổ sẽ tổ chức thành đại tổ ;

Các người chỉ huy các đại tổ trong một huyện sẽ hợp thành huyện bộ ;

Các người chỉ huy các huyện bộ trong một tỉnh sẽ hợp thành tỉnh bộ ;

Mỗi tỉnh bộ bầu lấy một ủy ban thường trực, ít nhất là ba người, và cất đại biểu dự vào liên tỉnh bộ ;

Các đại biểu của các liên tỉnh bộ sẽ họp nên kỳ bộ, và các đại biểu của kỳ bộ sẽ họp nên Tổng-bộ.

Trong các tỉnh bộ, چه cả các đoàn học sinh, phụ nữ, công nhân cũng được cử đại biểu đến họp bàn.

Ba xứ trong nước, sẽ mỗi xứ có một tên

bi mật : Bắc - kỳ gọi là Trí-kỳ ; Nam-kỳ gọi là Dũng - kỳ và Trung - kỳ gọi là Nhân-kỳ. Mỗi kỳ chia ra làm mấy khu liên tỉnh, và mỗi khu lại đặt cho một tên riêng.

Trung - kỳ chia ra làm bốn khu liên tỉnh như sau này :

1) Khu Lục - Hoàn, ngoài ba tỉnh Thanh, Nghệ, Tĩnh, lại gồm có cả Viên - chiến, Tà-khét và Xiêng-khoang của Lào.

2) Khu Ngũ-hóa, gồm có Quảng-Bình, Quảng-Trị, Quảng - Nam, Thừa - Thiên, và Sa-van-na-khét.

3) Khu Tứ-Định, gồm có Quảng-Ngãi, Phú-Yên, Bình-định và Công-tum.

4) Khu Ngũ Tráng gồm có Khánh-Hòa, Bình-Thượn, Đa - lat, Thượng Đồng - Nai, và Đắc - lác.

Nam kỳ chia làm ba khu liên tỉnh :

1) Khu Lục Cường : Châu Đốc, Rạch-giá, Bắc - Liêu, Sóc - trắng, Long - Xuyên và Cần-Tho ;

2) Khu Lục Mỹ : Trà Vinh, Vĩnh Long, Tân-An, Mỹ Tho, Bến tre, và Nam vang.

3) Khu Lục Sai : Tây Ninh, Thủ Dầu Một, Biên-Hòa, Bà-Rịa, Chợ-Lớn, Gia Định.

Bắc kỳ cũng chia làm ba khu :

1) Khu Cửu Phú : Phú-Thọ, Lao-Kay, Lai-

châu, Sơn-la, Hòa-bình, Sơn-Tây, Hà-giang, Yên-bái và Tuyên-Quang.

2) Khu Thập Hà : Cao-bằng, Lạng-son, Thái-nguyên, Bắc-giang, Bắc-ninh, Nam-định, Hà-đông, Bắc-kạn, Ninh-bình và Hà-nam.

3) Khu Lục Hải : Móng-sái, Quảng-yên, Kiến-an, Hải-dương, Thái-bình và Hưng-yên.

Riêng về Bắc-kỳ, việc chia các khu liên-tỉnh, ta có thể thấy rõ là cầu thả, viễn-vông ! Người nào bày ra chuyện ấy, chẳng những chưa từng bước chân đến đất Bắc kỳ, mà có lẽ còn chưa trông thấy bức địa-đồ Bắc kỳ bao giờ nữa ! Trong một cơ-quan làm việc địa phương, ví dụ như trong khu Thập-Hà, những người lĩnh-đạo anh em phải coi suốt công việc từ Cao bằng xuống đến Hà-Nam, mà lại là làm trong vòng bí-mật ! Thử hỏi rằng sẽ trở nên vô - hiệu và bất lực biết bao nhiêu !

Hạng đảng-viên tán-trợ từ nay bỏ hẳn. Còn các đảng viên bị bọn đương cục Pháp chú ý đến, thường cho người dò la và canh gác thì đề riêng ra, giao cho những công việc không cần phải năng đi lại nơi này nơi khác.

Đảng lại cử mấy ủy-ban chuyên việc dịch các sách đề mở các lớp dạy về cách-mạng. Những người bị mật - thám ngờ sẽ chuyên

làm việc ấy. Thế nhưng vì nhiều duyên cớ cản trở, các lớp dạy ấy chưa hề khai giảng được bao giờ.

Đến việc thay đổi trụ sở của Tổng - bộ, Phan - kiem - Huy bàn rằng không nên để mãi trụ - sở ấy ở Vinh. Ở Vinh, các anh em trong Tổng bộ đều bị mật - thám canh nhà. Và riêng phần Huy cũng bị dõi đi Công - tuma nay mai. Vậy không đủ người hoạt - động để trông coi công - việc trong toàn đảng. Hội - đồng liền quyết nghị sẽ dời Tổng - Bộ vào Huế, và giao công việc tổ chức ban Thường Trực cho Đào - duy - Anh.

Kỳ thực thì vì cơ các anh em bên Thanh Niên, đi đâu cũng rêu - rao về những tên người và những công việc của anh em Tân - Việt, nên chi bao nhiêu chuyện trong Đảng, bọn Mật - thám đều biết đến kẻ tóc chác tơ. Thế nhưng chúng thấy những hành động của Đảng cũng chẳng có gì là nguy - hiểm hơn tiên, nên chúng không cần luống tay đàn áp, mà chỉ phái người trông coi ráo riết. Đôi khi chúng lại cải - bỏ những yếu nhân trong Đảng như Trần - mộng - Bạch, như Phan - kiem - Huy đi những nơi xa lánh, để không thể hoạt động gì được. Làm như thế, chúng mong chỉ dùng những thủ đoạn khôn khéo mà deo được

những mối ngờ sợ và chán nản vào trong lòng các đồng-chí. Và Đảng có thể vì thế, không cần ai phá cũng tự nhiên tan vỡ, hay không làm được việc gì!

Thế rồi hội - đồng bầu ban thường - trực của Tổng-bộ. Đào-duy-Anh được bầu làm bí thư-trưởng; Ngô - đức - Diễn làm thủ quỹ; Phan-dạng-Lưu coi giao thông. Nguyễn-văn-Hậu, thay mặt anh em Thanh - Niên, được cử làm phó bí thư, coi riêng về những giấy tờ quan hệ. Cử Hậu vào chức ấy, tỏ ra rằng anh em tin cần ở Hậu lắm. Thế nhưng một mặt thì tức là giữ không cho Hậu biết gì về công việc quan trọng trong Đảng cả. Các giấy tờ gọi là quan hệ kia, chỉ là mấy bản chương trình, điều lệ của Đảng từ trước. Là hội viên bên Thanh-Niên, Hậu nào còn có lạ gì! Cũng vì anh em còn nghi Hậu chưa chắc đã thực lòng, nên chính việc giao-thiệp với bên Thanh-Niên, không giao cho Hậu mà giao cho Nguyễn-sĩ-Khánh.

Trần-ngọc-Danh, đại biểu Nam-Kỳ, tường trình về đảng Nguyễn-An-Ninh nói rằng không có gì đáng đề ý cả. Ngcai ba, bốn người đứng đầu, thực có tư cách ra, các đảng viên của Ninh đã thừa nạp một cách dễ dàng quá! Vì thế trong đó có một số đồng là những dân vô học, những tay « anh chị » trong các hảo-hán giang-hồ!

Nguyên Đảng này do Nguyễn-An-Ninh làm
lãnh tụ, thành lập vào đầu năm 1927 ở Nam
Kỳ. Từ chủ nghĩa đến cách tổ-chức, Đảng
đều theo lối cộng sản và lấy tên là *Cao-
vọng thanh-niên đảng*. Bởi trong Đảng đã
sẵn một số tin - đồ sang kiếm, nên trong
việc tuyên-ruyền chẳng những dùng lời nói,
mà thường khi còn dùng đến sức mạnh của
bấp thỉ! Lâm kẻ bị đau đòn, bị dọa-nạt, vì
có không vào Đảng hay không giúp tiền
cho Đảng! Bề ngoài, thì tổ-chức ra một hội
trưng-tê về hiệu-hỷ. Cũng có nơi thì lập ra
một chi nhánh của đạo Cao-đài (1). Mục đích
của Đảng là đuổi người Pháp ra khỏi Đông-
đương và tổ-chức một chính-phủ Cộng sản.
Cộng sản triệt - đề theo chủ trương Đệ-tứ
Quốc-tế (2), chứ chẳng cộng sản giả danh như
bọn Đệ-tam Quốc-tế, kỳ thực là Đệ-tam
Quốc-tế ở nước Nga! Nguyễn-An-Ninh đã
mấy lần điều đình hợp nhất Đảng mình với
đảng Tân Việt nhưng không thành. Cuối năm
1928 sang đầu năm 1929, Nguyễn-An-Ninh
và các tin đồ lực-lượng bị bắt, thế là đảng
Cao-Vọng tan. Đến năm 1930 thì các đảng-
viên còn sót lại phần nhiều là vào cả Đông-
Đương Cộng-sản đảng.

(1) và (2) Soạn giả, ông là người miền Bắc
nên không rõ biết về tình hình chính trị trong
Nam nên đưa đây có vài chỗ sai.

Lời nhà xuất bản

mái dài...
ma...
Ngô Đức Diên, đại biểu Bắc - Kỳ, thuật lại
việc hội kiến với các đại biểu của Việt-Nam
Quốc dân đảng, như Hoàng-văn-Tùng, Lê-
văn Phúc, cũng là bản đến chuyện hợp nhất.
Thế nhưng Đảng đã khờ-sở về chuyện hợp
nhất với hội Thanh Niên rồi, nên việc ấy
là thời bây chưa có thể bàn tính được.
Đôi với các đảng khác, Đảng Tân-Việt bây
giữ một thái độ tiêu-cực : Không cạnh-tranh
mà cũng không hèn-lạc với họ, cứ đứng
ngoài quan sát mà thôi !

Thế rồi nội-dồng xét đến những đề nghị
riêng của từng người.

Hoàng-đức-Thi xin công khai phản tuyên
truyền tại ban Thanh-Niên. Trần-ngọc-Danh
xin lập một tòa án cách mạng, xử-tử những
kẻ phản Đảng, chẳng hạn như những kẻ
đã bỏ Đảng mà theo vào hội Thanh - Niên.

Cả hai đề-nghị đều bị Hội-Đồng bác bỏ.

Trước khi giải tán, hội đồng xin Phan-
Kiêm-Huy bàn giao lại công việc Đảng cho
Đào-Duy-Anh. Na tất cả các đại biểu các kỳ bộ
đều được huấn lệnh phải về tổ chức lại các
cơ quan theo như điều lệ và chương trình mới.

Kỳ-bộ Trung-Kỳ tổ-chức lại ngay sau hôm
ấy. Ngô-đức-Tri được cử làm bí-thư. Hoàng-
đức-Thi yêu-cầu Đảng tìm người thay chân
mình, vì mình đã bị liệt vào hạng các đảng

viên mà bọn mặt-thảm ngày đêm theo dõi !

Kỳ-bộ Nam-kỳ cũng lập lại ngay sau khi Trần - Ngọc Danh trở về đến Sài - gòn. Đào Xuân Mai làm bí-thư; cụ Tú - Kiệp coi tài-chính, và Trần-Ngọc-Danh làm giao-thông. Thế nhưng cũng như kỳ-bộ Bắc-kỳ, kỳ-bộ Nam-kỳ chỉ có đầu mà không có chân tay ! Vì tuy thành - lập đã lâu, mà cả hai kỳ - bộ ấy đều không sao tuyên-truyền được đủ người để tổ-chức nên các tỉnh bộ, các liên-tỉnh-bộ theo như kế-hoạch.

Bởi Ngô-dức Diên là đại - biểu Bắc - kỳ bận việc Đảng phái ở lại Huế, nên huấn-lệnh tổ chức lại « Nhân - kỳ », Phan - kiêm-Huy phải phái Trần-Hậu-Tùng truyền ra cho Tôn-Quang-Phiệt.

Sau khi lập xong kỳ-bộ, Đảng phái tỉnh đến việc lập các liên-tỉnh-bộ.

Chỉ có ba tỉnh miền Bắc Trung - kỳ là đủ người để lập một cơ quan như thế. Kỳ họp thứ nhất của liên-tỉnh bộ ấy đã mở ở Vinh, ngay nhà Trần - Hậu Tùng. Phan kiêm Huy lấy tư cách là đại-biểu của Kỳ-bộ, giao chương trình điều lệ mới cho anh em để theo đó mà tổ chức lại. Xong, Huy trở về để thu xếp việc nhà, vì đã nhận được giấy đòi đi Công-Tum. Vắng mặt Huy ở Vinh, Đảng đã triệu một chiến - sĩ tận tâm và lịch duyệt. Ngoài Huy ra, liên-tỉnh-bộ Thanh-Nghệ-Tĩnh

còn vắng cả Hoàng-dức-Thi nữa. Vì mặt-thăm chú-ý quá, Đấng đã cho phép Thi được nghỉ việc hoạt-dộng.

Từ đó Thi về nằm ở Hà - Tĩnh chỉ chuyên việc phiên dịch các sách vở cách-mạng để dùng vào việc huấn luyện cho các đồng chí mà thôi.

Các liên-tỉnh-bộ Lục-hoàn — theo tên mới — ấy, gồm có Nguyễn đình Đoàn là bí-thư; Thân-Trọng-Phước, giao-thông; Lê-Liên-Vũ, đại-biểu Thanh-Hóa; Lê Quang-Thường, đại-biểu Hà-Tĩnh; còn đại-biểu Nghệ-An thì là Trần-hậu-Tùng. Mỗi đại-biểu ấy phải về mà tổ-chức tỉnh-bộ ở tỉnh mình, và cả các huyện-bộ ở trong tỉnh nữa.

Tỉnh-bộ Hà-Tĩnh thì: Lê Quang-Thường, bí-thư; Nguyễn-Trí-Từ, tài chính; Ngô-dức-Đệ, giao-thông. Ngô Trí-Từ lại kiêm chức bí-thư huyện-bộ Thạch-Hà, và Ngô-dức-Đệ, bí-thư huyện-bộ Can-lộc. Các huyện-bộ khác, chưa đâu tổ-chức được. Hoàng-dức-Thi nhận việc tổ-chức học sinh đoàn trong tỉnh. Nhưng Thi ủy việc ấy cho Lê bá-Cảnh, đốc học các trường công.

Tỉnh-bộ Nghệ-An thì bí-thư là Trần hậu-Tùng; Nguyễn-dức-Bình đại-biểu cho học sinh; Tôn-Quanh-Duyệt đại-biểu huyện-bộ Anh sơn; Tôn-thất-Cử, giáo học, Huỳnh Du,

giáo-sư, Thi, thư ký tòa án, cả ba đều là đại biểu cho một cái - tổ, thuộc thẳng dưới quyền tỉnh-bộ.

Lê - Trọng - Bật, dạy trường huyện Thanh-Chương, đứng đầu ngay huyện bộ ở đây. Còn các huyện khác, đều chưa có cơ quan thành-lập vì cơ thiếu nhân tài.

Về phương-diện phụ-nữ, Đảng mới tuyên-truyền được ít chị em thanh - niên. Vì số người còn ít, nên tạm thời hãy để họ làm việc trong các học sinh đoàn.

Chậm-trễ nhất là phương diện công-nhân: ngành đi, ngành lại, vẫn chỉ có một mình Đĩ-Hảo, chả có tài gì, nhưng có cái đức là thế nào cũng trung thành với Đảng.

Đó là tình hình Tân Việt Cách mạng đảng sau hồi cái-tổ, nghĩa là khoảng tháng chín năm 1928. Việc đời, không tiến tức là thoái. Ở trong cái vũ-trụ chuyển-động không ngừng này, muốn sự vật không bao giờ lại đứng yên bất động cả! Vậy mà trong vòng ngót một năm nay, đảng Tân-Việt đã không tiến. Cái cơ suy lạc kể bắt đầu từ đó mà đi!

Các anh em bên Thanh - niên hồi ấy lại sông kích anh em bên Tân-Việt kịch liệt vô cùng. Một mặt thì đem rêu-rao những tên người, những cơ quan trong Đảng, bất cứ

ở chỗ nào, và bất cứ với kẻ nào! Một mặt thì bêu xấu từng người trong các đảng viên. Càng là người có thể lực, thì càng được anh em chửi, nỡnng là đầu-ôc giai cấp! Tinh cách tư-bản! Tinh-thần phản động! Nói tóm lại, các đồng-chí bên Thanh Niên cố tìm cách để làm cho dân chúng thấy rằng các bạn bên Tân-Việt đều là hạng vô tài, vô đức, chẳng làm được việc gì cho cách mạng dân! Đối với những lời công-kích ấy, bên Tân-Việt lại giữ thái độ quân tử, không thèm trả lời. Anh em đã quên cái chân lý này, phát-kiến bởi một triết-gia Pháp: « Nói xấu đi! Nói xấu đi! Bao giờ nó cũng còn lại một cái gì! » Khi người ta chửi mình mà mình không chửi lại thì một người cho mình là quân tử, nhưng có chửi người trong quần - chúng lại cho mình là vô sỉ! Cho mình là thật có lỗi nên tặc họng không dám chửi lại! Cho nên chính cái thái độ quân tử của anh em đã làm cho thể-lực của Đảng ngày một sút kém đi.

Ngoài việc chửi Tân-Việt, anh em Thanh-Niên lại khoe khoang hội mình có nước Nga giúp sức, có Đệ-tam Quốc-tế cầm đầu. Dân chúng ta vốn sẵn tinh ý-lại, nghe nói có những thể lực ngoại bang giúp đỡ như thế, thì lấy làm nô-nức lắm! Người ta theo

hội Thanh-Niên, có một số đông là do bởi
cái căn tính ý-lại đó!

Bấy giờ người thay mặt cho Tân-Việt
để giao-thiệp với Thanh-niên là Nguyễn-Sĩ-
Khánh, không làm thế nào cho tất được
những chuyện lời thối đó! Nguyễn-văn-Hậu,
dù được bầu lên đến chức phó-bí-thư nữa,
cũng chẳng giúp cho Đảng được việc gì!
Hắn nói hắn đứng đầu huyện bộ Hương-
Khê của Thanh-Niên, và hứa sẽ đem cả
huyện bộ ấy theo về với Tân-Việt. Thế
nhưng hắn chỉ nói hão thối, chẳng có sự
gì thực cả! Rồi đến nỗi những tiên Đảng
giao hắn đi thu, hắn cũng bỏ tù mất cả!
Lại mặc lừa anh em Thanh-Niên một phen
nữa, anh em Tổng-bộ liền khai trừ hắn ra!
Nhưng mà hắn có cần gì!

Bi địch-dảng tấn-công nguy quá, Tổng-bộ
liền quyết định lại cử một phái bộ sang
Tàu để giao thiệp với anh em bên Quảng-
châu. Lần này, Đảng định lựa những người
thật đứng đắn, không dễ bị người ta giắt
đi lạc đường. Khi sang đấy, nếu không
thề điều đình được chuyện hợp nhất, ít ra
cũng yêu cầu được Tổng-bộ ở Quảng-châu,
hạ lệnh cho anh em trong nước, đừng có
cống-kích nhau để làm trò cười cho kẻ thù
chung nữa!

Tổng-bộ cho rằng những việc điều - đình thất bại từ trước đến giờ, có lẽ chỉ là bởi những người sang công-cán bên Tàu không được tận tâm. Trừ Trần-hậu-Toàn ra, anh nào sang đến Tàu rồi cũng quay ra bỏ đảng mà theo anh em ở Tàu cả. Thế nhưng cái đó cũng không trách họ được. Vì như các lần trước, ra đi là Thanh-Niên đưa đi, tới nơi là Thanh Niên thù phụng nước nấng, bảo sao họ đối với Thanh niên chẳng nảy ra cảm tình thân - mật? Tục ngữ có câu: « Ăn rồi khó nói », tức là như thế! Nay muốn cho phái bộ giữ được thái-độ độc lập, tự do, không bị người quyền dõ, thì phải cho phái bộ có sẵn một món tiền khá-khá: ra đi chẳng cần ai dẫn lối; đến nơi, chẳng cần ai cho ăn, cho ở, mới xong! Đảng liền quyết nghị cho phái bộ món tiền một nghìn đồng! Trong quỹ chỉ còn có hai trăm, anh em liền quyết thêm lấy tám trăm nữa. Sẵn tiền rồi, đến việc lựa người sung vào phái bộ. Tổng bộ đã đồng ý cử Phan-dạng-Lựu và Đào-xuân-Mai.

Vào khoảng tháng mười, Lựu liền vào Sài-gòn tìm Mai. Mai chối từ, lấy cớ là anh em Thanh-Niên vẫn ngờ Mai làm mật-thám cho giặc Pháp, chắc không dễ cho Mai có cách xem xét về các cơ-quan ở Tàu. Chẳng những thế, kỳ-bộ Nam kỳ lại có ý phê bình

Tổng-bộ : nay cầu hợp nhất ! mai cầu hợp nhất ! Người ta đã khinh khi ra mặt mà còn cứ lái - nhái cầu cạnh mãi ! Như thế chẳng hóa tự hạ mình mà vô sĩ lắm sao ? Vậy có cần phải bỏ sang thì chỉ nên sang đề dò xét, xem thực trạng và chân tướng của hội Thanh - Niên bên ấy là thế nào ! Đồng thời nên nghiên cứu tình thế, nếu có thể được thì đảng Tân - Việt cũng lập lấy một tổng bộ ở Tàu, rồi cạnh tranh mà đè bẹp hẳn Tổng-bộ Thanh-Niên, chứ chẳng liên lạc hay hợp nhất gì cả ! Một cơ-quan đặt ở ngoài như thế, có thể làm được những việc mà ở trong nước không sao làm được. Sau nữa, sẽ là chỗ chứa chân chắc chắn cho các đồng chí khi cần phải trốn tránh mới yên thân ! Kết luận, kỳ-bộ Nam kỳ yêu cầu Tổng-bộ cử người khác thay Đào-xuân-Mai, và ra huấn lệnh mới cho phái bộ. Tổng-bộ cho đề nghị ấy là có lý, liền cử Lê-Liên-Vũ đi với Phan-dạng-Lựu, vì Vũ là người học rất khá và có tài xứng đáng là một nhà ngoại giao.

Đầu tháng một, Vũ vào Sài - gòn để tìm Lựu. Cả hai bên tìm lối đáp tàu thủy sang Hương-Cảng mà không cần phải giấy thông hành ! Việc tìm kiếm đó chưa có kết quả, thì đêm mồng chín tháng chạp năm 1928, xảy ra việc giết người ở đường Bắc - bi - ô.

Tuy đảng Tân-Việt không dính lưú gì về vụ án này, nhưng Đào-xuân-Mai, bí thư của kỳ bộ Nam kỳ, cũng bị bắt vi cơ nhà ở gần đây! Bất của được ếch! Bọn mặt thám khám nhà Mai tìm ra một mớ những giấy má lời thôi! Sơ Mai không chịu nổi tra tấn mà khai đến anh em, Trần-Phạm-Hồ, Trần-ngọc Danh, Hà-huy-Tập, cả ba đều có chân trong kỳ bộ Nam kỳ, liền tìm đường đi trốn. Một người Tàu ở Chợ-lớn, có quen với Tập, nhận lời đưa cả bọn đấp tàu qua Hương-Cảng, tiền tàu mỗi người một trăm. Trần-phạm Hồ, vừa đào được một cái mố ở Nam, lại đem theo cả vợ đi nữa! Ba người này trốn mãi sang tới Nga, và hơn năm sau về nước thì óc đã nhuộm đỏ cả rồi!

Lựu và Vũ nhân cơ hội ấy, liền cùng đi với họ. Ngày 15 tháng chạp tàu rời bến Sài gòn. Ngày 20 tàu cập bến Hương-Cảng. Lựu và Vũ lên bến đờ sang Quảng-châu, trong khi cả bọn kia thuận đường sang Thượng Hải. Không ngờ sau khi tới Quảng - châu được vài hôm, thì chính - phủ Tàu hạ lệnh bắt tất cả các tay lãnh-tự trong hội Thanh-Niên, về tội tuyên truyền công sản! Vũ và Lựu bơ-vơ đành ở trọ lại gần sông Hoàng-Phổ, để giao thiệp với các học sinh người mình theo học trong trường Quan-

quan ấy. Nhân đó được biết ông Đinh-Tế-Dan, làm giáo quan ở đây, và về ở nhà ông một tháng. Đến khi nghe tin hội Thanh-Niên đã có ít người được giải phóng, hai người liền quay về Quảng-châu, và trọ ở nhà Đại-Đồng học-lữ. Ở đây, hai người được gặp ít người trong Thanh-Niên, nhưng vì lệnh cấm của chính-phủ Tàu, nên họ không dám tuyên truyền công - khai về chủ nghĩa công - sản nữa! Về tin tức bên Thanh-Niên, thì ông Đinh đã cho hai người biết cả. Vì bao nhiêu giấy má bắt được của hội ấy, chính phủ Tàu đều giao cho ông Đinh dịch hộ ra chữ Tàu. Hai người có ý muốn đến thăm cụ Vũ-Hải-Thou, một tay lão rạch mạng Việt-Nam, mà ta quen gọi là cụ Hải - Thần hay cụ Tú Đại-Tử. Thế nhưng không được gặp. Ở mãi Quảng-châu cũng vô vị, hồi tháng ba năm 1929, hai người liền sang Thượng-Hải, đi sang Nam - kinh, để nghiên cứu về tình hình chính trị ở Tàu. Đến Nam - kinh, hai người muốn vào dự thỉnh kỳ Toàn quốc hội nghị lần thứ ba của Trung - Quốc Quốc Dân đảng, nhưng không được.

Sang đầu tháng năm, Quảng - châu lại xảy ra có chuyện chính biến. Công việc của hai người không tiến hành được chút nào cả, mà tiền lưng thì đã cạn, liền bảo nhau

quay về. Ngày 15 tháng Năm, Phái bộ về đến Hải-phòng.

Bắt đầu từ tháng 10 năm 1928, từ khi Phan Đăng Lưu sang Tàu, công việc Đảng bắt đầu thây đình trệ. Tổng bộ ở Huế chỉ còn có hai người làm việc là Đào-duy-Anh và Ngô-đức-Diễn. Hai người lại bận rộn về việc báo *Tiếng Dân* quá, không còn làm được việc gì!

Trong miền Bắc Trung-kỳ, Trần hậu-Tùng, bí thư tỉnh bộ Nghệ - An và có chân trong liên tỉnh bộ Lục Hoan lại tiêu lam tiền công của Đảng! Ngô-đức Đệ, người trong tỉnh bộ Hà-Tĩnh, thì tự do bỏ việc chạy vào miền Nam! Kỳ-bộ Bắc-kỳ không tiến được một bước nào, vì cơ *Việt Nam Quốc Dân đảng* mạnh quá! Ở Nam kỳ, sau việc Bắc-bi-ê, kỳ bộ tan vỡ hẳn! Khi Mai bị bắt, các giấy má quan hệ, cho cả đến chương trình, điều lệ của Đảng đều bị bắt hết. Trong đám giấy ấy, bản thi đánh máy, bản thi viết do tay Ngô-đức Diễn.

Sợ Mai khai ra mình, Diễn liền bỏ Tổng bộ mà trốn sang Xiêm. Ở Xiêm, các tay cách mạng toàn là người bên Thanh - Niên. Diễn sang không có khẩu hiệu, nên họ không chú ý! Đàngu lễ Diễn lại quay về, nằm bẹp ở quê nhà, chờ xem sự thế xoay vần ra sao? Còn

một mình Đào duy-Anh đứng lại, không sao
đủ tài sức để chỉ huy công việc hằng ngày,
Anh liền hạ lệnh cho b t thấy các đảng bộ
hãy tạm ngưng các công việc tổ chức, tuyên
truyền, và cũng chẳng hội đồng, hội, kình
gì nữa !

Mãi khi tình thế đã tạm yên, vào khoảng
tháng Hai năm 1929, Đào-duy-Anh mới triệu
tập anh em mở một kỳ đại - hội - đồng để
bàn xét về phương pháp lại tiến hành công
việc Đảng. Hội - đồng họp trong một gian
buồng ở sầm Đống-Lợi tại Hà-nội, dự bàn
có Tôn Quang Phiệt, đại biểu Bắc-kỳ, Đào
duy Anh, đại biểu tổng-bộ, và Nguyễn-diệu-
Đào, đại biểu liên tỉnh bộ Lục-Hoàn. Cứ lời
báo cáo thì tình hình của Đảng rất đáng bi
quan. Đa số đảng viên đều đã tự do ly
đảng người thì vì chán nản mà nằm bẹp ;
người thì vì thấy Đảng hạ lệnh tạm nghỉ
công việc, họ là người có nhiệt huyết, liền
theo sang công tác với anh em Frank-
niên. Tuy vậy hội đồng cũng quyết định
lại bắt đầu tiến hành công việc như xưa.
Đào-duy-Anh thì đề nghị bầu Tổng-bộ mới,
và dời Tổng-bộ đến một nơi hoạt động hơn
thành phố Huế. Thế nhưng cả hai việc đều
không tìm được cách giải quyết ! Tổng-bộ
đành cứ để tại Huế, và ủy ban thường-trực

đánh lại quanh quần có Ngô - đức - Diễn và
Đào-duy-Anh ! Vì cơ đảng viên ít quá, anh
em bầu tạm bảy giải tán kỳ bộ, và chia cả
nước làm 5 liên-tỉnh bộ ;

1) Bắc kỳ ;

2) Thanh, Nghệ, Tĩnh.

3) Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên,
Quảng Nam ;

4) Quảng Ngãi, Bình Định, Phú Yên, Côn-
gưng ;

5) Khánh Hòa, Bình Thuận, Đắc Lắc và
Nam kỳ.

Anh em lại bầu phái người đi tuyên
truyền ở các tỉnh chưa có chi-bộ, và các
nơi mà đồng-chí cũ đã bị hội Thanh-Niên
thu-lút hết ! Thế nhưng người đi thì miệng
phải đi, nghĩa là phải có tiền mới có thể
làm được công việc ! Thế mà tiền thì quỹ
Đảng chỉ còn có năm chục ! Anh em định
lại mở cuộc lạc quyền để lấy tiền làm việc
tuyên truyền.

Sau hết, Hội - đồng quyết nghị bảy đợt
phái bộ ở Tàu về, rồi bầu định rõ thái độ
đối với anh em bên Thanh-Niên. Tuy vậy,
Đảng phải gửi cho tất cả các đồng chí một
bản tuyên ngôn, bảy tổ lý thuyết cách
mạng và chương trình hành động của Đảng
cho mọi người đều rõ.

Kỳ hội-đồng bất thường ấy, thura ra, cũng không sao nâng đỡ được Đảng đứng dậy nữa! Ngô-đức-Diễn bị bắt vào hồi tháng ba, ngay khi vừa tới Huế. Mật-thám Ngô-Diễn có dúng tay vào việc rải truyền đơn ở Huế, yêu cầu chính-phủ Tàu thả cho bọn anh em Thanh niên bị bắt ở Quảng-Châu. Việc quyên tiền cũng không thành. Vì Tổng-lộ chỉ có một người thì quyên sao được! Không tiền, việc phái người đi tuyên truyền ở các nơi cũng đành bỏ. Chỉ có lời tuyên ngôn, thì Đào-duy-Anh đã noi theo ý tưởng các tay lãnh tụ trong Đảng mà khởi thảo, đại lược như sau này :

TUYÊN NGÔN

PHẦN NHẤT

Nghiên cứu về cách mạng Việt Nam

Xét các cuộc thất-bại về trước, xét hiện tình cách mạng, và nhận rõ tình cách hầy còn phôi-thai.

Không rõ tình-hình kinh-tế, và các giai-lãng xã hội trong xứ, thì không thể tổ chức cách mạng cho thành công được.

PHẦN NHỊ

Tình hình kinh tế

1) Công nghệ. — Công nghệ phát đạt nhất là khoáng-nghiệp, thì hoàn-toàn vào cả tay

người Âu. Kể ra thì cũng không quan trọng
gì (liệt kê các mỏ và các hãng thống kê).

Ở Trung, Nam kỳ không có gì cả.

Nghề dệt thì có cũng như không. Không có
hàng các xưởng đúc các kim chất.

Trông về toàn thể thì công-nghệ chưa chiếm
địa-vị trọng yếu. Lỗi ấy phần lớn bởi người
Việt-Nam.

2) *Thương mại*. — Việc buôn bán xuất
cảng, nhập cảng, không phát đạt là bao ở
cả trong tay mấy công-ty Tây, nhất là mấy
nhà buôn Tàu. Người Việt-Nam chỉ buôn các
hàng lật vạt. Tổng xuất thương mại.

3) *Canh nông*. — Các đồn-diễn ở Trung,
Nam-kỳ. Số mục và chủng-loại nông-sản. Chế-
độ diễn-thở tại đa số các tỉnh Trung-kỳ : Công
diễn. Chế-độ nay có thể so sánh với chế-độ
công diễn ở Nga.

Chế-độ diễn-thở ở các tỉnh khác Trung,
Bắc-kỳ ; các tiểu nghiệp chủ.

Tóm lại, không có bọn đại diễn-chủ. Phương
pháp canh nông còn lạc hậu. Dân chúng hồ
hết là nông dân.

4) *Giao thông*. — Đường thủy ; đường bộ ;
đường sắt ; việc vận tải không sầm uất mấy,
vì thương mại chưa phát đạt, và lâu chúng
còn giữ tinh cách nông dân...

5) *Ngân hàng*. — Tất cả các ngân hàng

đều vào tay người ngoại quốc. Người Việt-Nam chỉ có mỗi một cơ-quan là Việt - Nam ngân hàng, vốn có 25 vạn đồng. Ngành này cũng không phát đạt mấy.

PHẦN BA

Các giai tầng xã-hội

1) *Bọn tư sản.* — Vì tình hình kinh-tế như vậy, nên giai cấp tư bản ở Việt-Nam thật là chưa có. Cố nhiên cũng có ít nhà buôn, ít nhà công nghệ hay thầu khoán, làm ra tiền nhưng chẳng có học thức gì! Đó là những hạng nhà giàu mới nổi, chứ không phải những sản-nhi của giai cấp. Họ không họp hẳn thành một giai-cấp, có riêng giáo dục, riêng quyền lợi, mà là trà trộn với các phần tử khác ở trong xã-hội.

2) *Giai-cấp thợ thuyền.* — Vì công nghệ chưa phát đạt, nên giai-cấp thợ thuyền số người không có mấy, và ở rải rác mỗi nơi một ít. Xưởng nào lớn nhất mới có đến năm nghìn thợ, mà lại phần nhiều là cu ly với tập việc cả. Hạng thợ chuyên môn rất hiếm. Rời rạc, dốt nát, không có tổ chức thành đoàn thể, lớp người ấy không có cách gì để tự vệ chống lại sự bóc lột của bọn chủ nhân. Trái hẳn lại với ở Âu-châu, thợ thuyền lúc nào cũng đấu tranh với giai

cấp tư bản, thợ ở ta không có quan-niệm gì về giai cấp cả!

3) *Giai cấp nông dân.* — Hồ hết nhân dân đều là những người làm ruộng. Giai cấp ấy gồm có rất nhiều phần tử: Các đại nghiệp chủ, các nhà trung sản, các tiểu nông hộ, các chủ trại và các dân thợ cấy, thợ gặt.

Tuy vậy, phần nhiều đều có được mấy sào hay mấy mẫu. Dù nước Việt-Nam chưa hề có chuyện phong kiến, nhưng nông dân thì dầu ở đâu cũng phong kiến cả, cho nên rất là chuộng bảo thủ!

4) *Các giai-cấp khác.* — Ngoài ba giai tầng xã hội ấy ra, còn có nhiều phần tử khác mà ta có thể dồn cả vào một giai cấp, gọi chung là tiểu tư sản, ấy là bọn trí thức, bọn công chức, bọn làm công sở tư, bọn nhà buôn nhỏ, bọn tiểu công nghệ vân vân. Các phần tử ấy quyền lợi không giống nhau, và tư tưởng rất là béc tập! Kể thì phân động! Người thì cách mạng! Thông thường, thì họ không hợp thành một lực lượng gì!

Nói tóm lại thì ở Đông-dương không có hẳn hai giai cấp công nhân và tư bản đối lập với nhau, mà sự đấu tranh của hai bên có thể lấn át cả quyền lợi của các giai-cấp

khác. Sự phân chia giai cấp không hề minh bạch lắm, vì xã hội Việt-Nam còn chưa tới đến giai đoạn tư bản. Nói quá ra nữa, chỉ có thể cho là nó sắp tư bản hóa mà thôi.

PHẦN TƯ

Ta có thể tổ chức nên một đảng cộng sản được không ?

Muốn tổ-chức nên một đảng Cộng-sản, cần phải lấy thợ thuyền làm phần tử trung-kiên. Vậy mà, ở Việt-Nam hiện chưa có giai-cấp thợ thuyền. Ví dụ như đảng ta, chẳng có phần tử nào là thợ thuyền cả.

Về phương diện khác, chỉ khi các giai cấp xã-hội có đấu tranh, chỉ khi công nghệ và tư bản có thật là tập trung, mới có thể lập được một đảng cộng sản, theo đuổi phương lược cộng sản. Ở Đông-dương, cả hai điều kiện đó đều không có, theo đuổi phương lược cộng sản chỉ là vô ích mà thôi ! Vậy, chủ nghĩa cộng sản không cần thiết gì cho nước nhà, và những kẻ tự xưng là cộng sản ở ta, chỉ là cộng sản bằng lời nói.

PHẦN NĂM

**Ta phải lập một đảng thế nào ?
và phương lược của ta ra sao ?**

Đảng chúng ta, không thể nương-tựa vào một giai cấp nào cả; giai cấp thợ thuyền rất ít phát đạt, không theo được một phương châm minh bạch; giai cấp nông dân, các phần tử không thuần nhất và phản - đối lại việc vận động của chúng ta; giai cấp tư sản thì nhu nhược, và thường khi quyền lợi họ lại trái với mục đích cách mạng; sau hết, giai cấp tiểu-tư-sản thì không có lực lượng, không có thống nhất. Vậy ta phải tìm đồng chí ở các phần-tử giác ngộ trong tất cả mọi giai tầng xã hội.

Vậy chương trình của ta phải là chương trình quốc gia, không vì quyền lợi riêng của một phần tử xã hội nào mà phấn đấu cả. Đảng ta phải là một dân đảng. Mặt trận cách mạng của ta phải là mặt trận toàn dân.

Ta phải đề phòng ảnh hưởng của các đảng cộng sản, và chỉ nên theo một phương lược rõ ràng là Quốc-gia, thích hợp riêng với tình thế xứ ta. Cố nhiên, trong hai năm 1927, 1928, đảng ta cũng có thực hành mấy điểm theo chương trình cộng sản, thế nhưng đó chỉ là một chiến lược để tránh những chuyện công - kích của anh em Thanh - Niên, và để cho hai đảng có thể mau chóng đi tới chỗ hợp nhất. Mục đích

của đảng ta là chiếm lấy những địa vị quan trọng trong địch đảng, để đánh đổ chính sách của họ cho dễ, và rồi cả nước chỉ còn lại có một đảng Quốc Dân mà thôi. Ngày nay thì mưu vọng đó đã không thể tính được rồi. Vậy cần phải bày rõ chân diện mục của ta, và phấn đấu với bất cứ chính sách nào đối với ta xét ra là có hại!

Công tác đại cương

Trái với chương trình cũ của ta, dự định có bốn, công việc cách mạng phải gồm có năm thời kỳ:

1) *Thời kỳ phôi thai.* — Trong thời kỳ này, trong mỗi tỉnh, ít ra phải tìm lấy ba người đồng chí, lập nên tiểu-tổ đầu tiên. Công việc cách mạng phải giữ thật là bí mật. Sự tiết-lộ cần phải trừng-phạt. Công sức ta phải chuyên chú cả vào việc huấn luyện đảng viên.

2) *Thời kỳ tiềm dưỡng thế lực.* — Đặc điểm của thời kỳ này là cần phải mở mang thêm các cơ quan đã có, và các cơ quan phụ thuộc như công đoàn, nông đoàn, phụ nữ đoàn, học sinh đoàn. Công việc cần phải bí mật và cấm chỉ sự tiết lộ. Lại cần phải cử những phái bộ quan sát ra các nước ngoài.

3) *Thời kỳ dự bị.* — Trong thời kỳ dự bị, ta phải kế tục làm những công việc của thời kỳ thứ hai. Lại cần phải tập trung các cơ-quan phụ thuộc; công việc ấy giao cho ít nhiều tiểu-tổ phụ trách làm riêng. Đôi khi phải biểu tình công khai; phải rải truyền đơn; phải cổ động bãi công, bãi khóa, để tập dần cho quần chúng tham dự vào công cuộc cách mạng.

4) *Thời kỳ hoạt động.* — Tiếp tục làm công việc bí mật trong các thời kỳ trước. Tổ chức và tập luyện quần chúng. Biểu tình luôn luôn. Trong thời kỳ này, phải phái người tranh cử nghị viên, theo một chính sách phản đối công khai để cướp lấy chính quyền.

5) *Thời kỳ kiến thiết.* — Cải cách chính trị và kinh tế; huấn luyện quần chúng theo đúng với chương trình cải cách. Bãi bỏ hết thảy mọi chế độ hủ bại, trái với chính sách mới. Triệu tập quốc hội để khởi thảo hiến pháp, chương trình kiến thiết sẽ theo với ý định của Quốc-hội.

Bốn thời kỳ trên, mỗi thời kỳ vào khoảng từ mười lăm đến hai mươi năm. Thời kỳ cuối cùng bao lâu không nhất định.

***

Các bạn đọc bản tuyên ngôn này, nên nhớ rằng anh em Tân-Việt hay dùng « tiếng lóng »... Ví - dụ như về thời kỳ thứ năm, câu « tranh cử nghị viện », phải hiểu là « cử-động binh sĩ »... Và về câu cuối, « từ mười lăm đến hai mươi năm », phải hiểu là « từ năm rưỡi đến hai năm »...

Những « tiếng lóng » ấy, cốt là để che mắt bọn đương cục. Nhưng thực ra thì cũng cần thận quá!... Nếu không thế, ta lại hiểu theo chữ nào nghĩa ấy, thì thật là một sự tai hại!... Chẳng hạn như đoạn cuối cùng đó, ta sẽ thấy ông Đào - duy - Anh là một người hóa đại: nếu không hóa đại, sao lại tính việc cướp chính quyền bằng cách tranh cử các ghế trong các phòng tư vấn? Nếu không hóa đại, sao lại bắt chúng ta mà cái đời hoạt động, chỉ gồm độ bốn chục năm, phải theo đuổi một công cuộc cách mạng dài vừa một trăm năm!

***

Bản tuyên ngôn gửi đi, hết thầy các đồng chí đều đồng ý, và yêu cầu đem thực hành ngay. Tổng-bộ liền quyết nghị sẽ đem trình trước Toàn - quốc hội nghị sẽ họp trong kỳ Tết Tây, như lệ cũ đã định.

Tháng năm, Lựu và Vũ ở Tàu về, báo cáo mọi chuyện với Đào-duy-Anh, rồi ai về nhà

này nghi ngại đề chờ cuộc hội đồng tháng
Bảy. Thế nhưng cuộc hội đồng đó đã không
hợp được, vì cứ hết thầy người đảng Tân-
Việt không theo cộng-sản đã bị họ đem tố
cáo với chính phủ Pháp, và bị bắt, bị tù,
tất cả một lượt!

Thế là Tân-Việt Cách-mạng đảng tan!

PHẦN THỨ SÁU

PHAN THU BAN

NGÀY TAN VỠ

Thực ra thì, ngay sau khi Ngô Đức Diễm bị bắt, vào khoảng tháng ba năm 1929, các đảng viên Tân-Việt phần đông đã chán nản lắm rồi! Rong rã bốn năm trời, Đảng luôn luôn bị anh em Thanh-Niên lợi dụng và trêu tức!

Hiền bỏ ra đồng nào thiệt đồng nấy! Người cho đi ngoại quốc, người nào mất người nấy! Họ bị anh em Thanh-Niên quyền đồ mất rồi! Bao nhiêu lần yêu cầu hợp nhất, là bấy nhiêu lần bị họ trêu ghẹo và bầy làm một trò cười! Mong hợp nhất, tưởng đâu sẽ gây thành một đảng thật mạnh, làm được việc cứu nước, cứu dân! Có ai ngờ vì theo đuổi hợp nhất, mà quý đã cạn dần, người đã mất dần, cho đến nỗi tan dĩa dần-dần thế lực! Đối với những lời công kích, anh em tưởng có thể lấy thái độ quân tử làm

cho người ta im tiếng ! Thế nhưng mình càng
nhu nhược, lại làm cho họ càng được thế giã
mồm !

Trần-Hậu-Toàn bị bắt, tổ giác bởi một đồng
chí bên Thanh-Niên ! Rủ Toàn về Thanh-Niên
chẳng được nào, kẻ đưa Toàn sang Tàu nghĩ
bán quách Toàn cho mật thám cho xong
chuyện !

Đào-Xuân Mai, Ngô-đức Diễn thì bị bắt bởi
những công việc mà bên Thanh-Niên xướng
xuất : Đâu chẳng phải, phải tai !

Vào khoảng tháng Sáu năm 1929, tình hình
Đảng lại càng nghiêm trọng hơn xưa !

Sau kỳ hội nghị ở Hương-cảng, họp trong
hội tháng Năm, một phần đồng chí trong
hội Thanh-Niên tự nhận mình là Cộng-sản
và lập ra Đông Dương Cộng-sản đảng. Kỳ
hội nghị ấy họp luôn chín ngày, có tất cả
mười bảy đại biểu : 11 người Việt Nam, 2
người Xiêm và 4 người Tàu.

Trần-văn-Cung, đại biểu Trung-kỳ xin thay
tên hội Thanh-Niên ra Cộng-sản đảng. Nguyễn
văn-Tuân tức Kim-Tôn và Ngô-gia-Tự tức
Quyết, đại biểu Bắc-kỳ biểu đồng tình với
Cung, nhưng các đồng-chí khác không chịu.
Bọn Trần-văn-Cung liền bỏ hội nghị ra về,
lập lên đảng Cộng-sản và cực lực công kích
bọn « Thanh-Niên ». Và chẳng những công

kích Thanh Niên, họ còn chửi cả Tân-Việt Cách mạng đảng, và Việt Nam Quốc Dân đảng.

Anh em Tân Việt lấy thế làm ưc làm ! Đã không đủ thế lực để đối phó với bọn Cộng-sản, lại không thể đi đôi được với họ vì chủ trương sai khác hẳn nhau; vậy thì làm thế nào cho chủ nghĩa của địch đảng khỏi lan rộng trong xứ này?

Tổ cáo bọn họ với chính phủ Pháp chẳng? Cái thủ đoạn tiêu nhân ấy, anh em không uở?

Anh em không uở nhưng mà người ta uở ! Tất cả người trong đảng Tân-Việt, mà bên Cộng-sản chiêu dụ không được, đã bị họ tố cáo với bọn Mật-thăm Pháp, khi họ vì một cơ gì mà bị bắt !

Chết vất về cái hành vi khả bị ấy, thì các nhà lãnh tụ cộng sản trả lời: đó không phải là lỗi của đảng Cộng sản, đó là cá nhân hành động của một đôi kẻ chẳng ra gì mà thôi ! Nhưng kẻ chẳng ra gì ấy, vì cơ gỡ tội, có khi đến anh em đồng đảng họ cũng không từ !

Câu trả lời ấy, bên Tân-Việt đã không tin. Khi nằm ở Côn-lôn, có người anh em bên Cộng-sản bị đẩy ra sau, nói cho chúng tôi biết rằng: « Giận vì cơ bị người bên Cộng-

sản tổ-cáo, mấy người bên Tân-Việt cũng tổ-cáo lại người bên Cộng-sản. Có một ông đã đọc tên các người bên địch đăng cho bọn mật-thám chép. Chỉ nguyên tên, mà đây mười tám trang giấy dài ! » Cõ-nhiên bọn Mật-Thám Pháp đã đứng giữa mà thu cái lợi lão thuyên chài ! Một hôm, tên Mác-ty, giám-đốc Tổng-cục Mật-thám Đông-Dương, vào thăm khám lớn Sài-gòn, lúc nhúc đây những anh em, nào Tân-Việt, nào Cộng Sản, nào Thanh-Niên, nó đã cười mỉa mai và nói một câu như đâm vào ruột mọi người :

— Các anh ở ngoài không hợp nhất được ! Chúng tôi cho cả các anh vào đây mà hợp nhất ! ...

***

Thưa các bạn,

Câu chuyện đảng Tân-Việt ngoài giá trị về lịch-sử ra, còn cho chúng ta một bài học.

Điều thứ nhất, sự chia rẽ của Tân-Việt và Thanh-Niên đã đưa đến kết quả tai hại cho cả đôi bên, và được lợi cho kẻ thù chung là bọn mật thám Pháp.

Điều thứ hai, sự thất bại của anh em Tân-Việt là ở chỗ bỏ lạc tôn chỉ. Trong chương trình, các bạn nêu cao chủ- nghĩa quốc-gia, chủ trương toàn dân cách mạng,

nhưng trong sự thực thì các bạn chỉ tìm kiếm đồng chí trong nhóm người lão thành và trí thức. Các bạn đã quá tin vào phái lão thành và phái trí thức, mà quên mất ba cái lực lượng chính của cách mạng ở xứ này là binh-sĩ, thanh-niên và thợ thuyền. Những thanh-niên, máu còn nóng, bắp thịt còn khỏe, trái tim còn trong sạch, biết rung động vì những lẽ cao thượng ở thế gian. Những binh sĩ, những thợ thuyền, người trong quần chúng cần khổ, mới tha thiết mà phấn đấu cho quyền lợi của đại đa số. Cổ - niên là cũng cần phải những bậc lão thành. Nhưng là những người đầy lịch duyệt, biết xét đoán, và cần nhất là người già nhưng vẫn giữ được tâm hồn trẻ. Cổ niên là cũng cần phải những bậc trí thức, nhưng là những người chịu khó nghiên cứu về các khoa học kinh bang tế thế, chứ chẳng phải là những kẻ cố sống chết học, để giạt lấy mảnh bâng làm cái cần câu, câu vọt! câu com! Sau nữa phải là người ở trong dân chúng ra, chứ không phải là kẻ nuôi lớn lên trong cái không khí nô lệ của đa số những nhà sang tàn, những nhà giàu mới nổi. . .

Dù sao nữa thì lão thành và trí-thức, Cách mạng chỉ cần dùng đến một số ít, rất ít.

Những phu-phên, đặc-lực để đẩy cho tiến
gấp bánh xe tiến hóa ở đây, phải là binh
sĩ, phải là thanh-niên, phải là thợ-thuyền.
Các phần tử khác có bám tay vào nữa, chỉ
là kẻ đi trước dẫn lối, hay là kẻ đi sau
phụ-lực mà thôi.

Chỉ gồm có một số các nhà lão chí sĩ, và
một số các bạn trí thức hữu tâm, đảng Tân
Việt đã không đủ sức lãnh đạo cho quần
chúng trong việc tranh đấu với giặc Pháp
ở xứ này. Dù chẳng có sự quấy rối của
dịch đang, sẽ cũng dần dần tan vỡ vậy.

Chữ sao này là là thành và tr-ước, Gách
gương chỉ cho chúng ta một số H. H.

Truyền đơn phát ở Hà Nội

ngày 5 tháng 12 năm 1925

Hỡi đồng bào!

Hơn năm chục năm nay, nước ta đã mất hết tự do, và chúng ta chỉ còn là một bầy nô-lệ. May sao, chúng ta còn có cụ Phan-Bội-Châu là bậc nhân-nhân chí sĩ, đã bỏ cửa bỏ nhà vì lòng yêu nước, quyết tâm phấn đấu với cường quyền áp chế, để đòi lại quyền độc-lập cho non sông. Nay cụ Phan-Bội-Châu vừa mới bị bắt và bị xử khổ sai chung thân. Đối với cụ, ta đã phải chịu món nợ về tinh thần, sao ta lại chịu để thi hành cái án tàn bạo ấy?

Quyết nhiên không! Kia coi dân Ấn-độ, Họ không chịu để cho Cam-địa bị đầy dọa! Vậy mà cụ Phan-Bội-Châu đối với chúng ta, còn có ơn đức hơn là Cam-địa đối với dân Ấn-độ. Các con cháu Rồng tiên chúng ta

quyết không chịu ngồi nhìn cho chúng làm
tội cụ Phan-Bội-Châu!

Đồng bào! Không kể là kỹ nghệ, thương
mại, nông dân, giáo viên, học sinh, đi làm
công sở hay tư sở, hãy đồng tâm hợp
nhau làm đơn yêu cầu chính-phủ, họ sẽ
không thể không tha nhà Ái-quốc chân chính
của ta là

Cụ Phan Bội Châu.

Anh, em! Hãy hợp sức nhau lại!!!

Hội Phục Việt

[Faded text, likely bleed-through from the reverse side of the page, containing the main body of the document's content.]

MỤC LỤC

TRANG

Cùng bạn đọc

PHẦN THỨ NHẤT

Hội Phục Việt

11

PHẦN THỨ HAI

Hội Hưng Nam

29

PHẦN THỨ BA

Việt Nam cách mạng đảng

37

PHẦN THỨ TƯ

Việt Nam cách mạng đồng chí hội

55

PHẦN THỨ NĂM

Tân Việt cách mạng đảng

91

PHẦN THỨ SÁU

Ngày tan vỡ

125

PHỤ LỤC

131

Truyền đơn phát ở Hà nội

ngày 5 tháng 12 năm 1926

138

MỤC LỤC

135

Còn một số rất ít

TRANG TỬ — NAM HOA KINH (trọn bộ)	giá 35\$00
SỬ KÝ TỬ MA THIÊN	— 16\$00
TRIẾT HỌC DESCARTES giá mới	— 9\$00
SIÊU HÌNH HỌC giá mới	— 10\$00
VIỆT NAM PHẬT GIÁO SƯ LƯỢC	— 11\$50
THỐI THỰC KÝ VĂN	— 7\$50
TRIẾT HỌC ARISTOTE giá mới	— 7\$60

Mới có bán

ĐẠI VIỆT

SỬ KÝ TOÀN THƯ

của Ngô sĩ Liên
và các sử thần đời Lê

(tập 11 ngoại kỷ — trọn bộ) giá 11\$00

Nhà xuất bản TÂN VIỆT

29 — Larablot — Hanoi

Đã phát hành

PHƯƠNG NAM

1 — TỒ CHỨC CHÍNH TRỊ

và

2 — VIỆC LẬP HIẾN

trong một quốc gia độc lập

giá 2\$20 mỗi tập

(Hai tập sách đầu tiên trong « Tủ sách công dân giáo dục thường thức TÂN VIỆT »)

Sắp phát hành

CHÍNH TRỊ ĐẠI CƯƠNG

(in lần thứ hai — sửa chữa cẩn thận)

Tác giả **NGUYỄN PHƯƠNG NAM**

SẮP TÀI BẢN

NGUYỄN THAI HỌC

Kỳ tái bản này tác giả sửa chữa rất cẩn thận và in toàn trên giấy dó pha. Đại lý các tỉnh muốn lấy bao nhiêu xin biên thư về cho biết trước.

(Kỳ thứ nhất không gửi cho đại lý ở các tỉnh được là vì in có 3000 quyển nên chỉ đủ bán ở Hà-nội thôi.)

Nhà xuất bản **TÂN VIỆT**

29 — Lamblot — Hà-nội

ĐƯƠNG IN

Bộ phận in

1 - SỐ CHỨC CHỈNH TRI

KHÔNG TỰ

KINH THƯ

Bản dịch của **MAC BẢO THẮN**

CHÍNH TRI ĐẠI CƯƠNG

TINH THÂN

KHOA HỌC

của **THÁI-ANGUYỄN VĂN TÀI**

(Tác phẩm đã được giải thưởng

Gia long — giải khuyến khích —

năm 1943)

Nhà xuất bản **TÂN VIỆT**

29 — Lambiot — Hà-nội

29 — Lambiot — Hà-nội

TÂN VIỆT CÁCH MỆNH
ĐĂNG IN LẦN THỨ NHẤT
TẠI NHÀ IN ĐÔNG DƯƠNG
HANOI KHIEM ĐUYỆT XONG
NGÀY 1 - 7 - 45 VÀ ĐƯỢC
PHÉP XUẤT BẢN

VIỆT NAM

QUỐC TỬ

QUỐC TỬ

ĐANG LÀM VIỆC TẠI

TẠI HÀ NỘI ĐƯỜNG

TRƯỜNG ĐƯỢC XÁC

ĐANG LÀM VIỆC

TẠI HÀ NỘI ĐƯỜNG

TRƯỜNG ĐƯỢC XÁC

ĐANG LÀM VIỆC

TẠI HÀ NỘI ĐƯỜNG

Ai muốn biết rõ nền tảng triết lý về chính trị ở Trung Hoa và ở Đại Việt thời xưa ?

Ai muốn biết rõ thời kỳ trước tiên về lịch sử Tàu.

Hãy đón đọc

KINH THƯ

do chính tay **KHÔNG TỬ**—ông Thánh của đạo Nho soạn định.

Một trong **NĂM KINH** của nền học cũ nước nhà.

Bản dịch của **MẠC BẢO THẦN**

Tủ sách dịch — TÂN VIỆT

GIÁ 7\$00